

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Hoitotyön koulutusohjelma / sairaanhoitaja AMK

Veli-Pekka Aarrekoski

VAMMAISPALVELULAIN MUKAISET ASUNNONMUUTOSTYÖT ETELÄ-
KYMENLAAKSOSSA

Asunnonmuutostöiden asiakaspalautekysely

Opinnäytetyö 2012

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyön koulutusohjelma

AARREKOSKI, VELI-PEKKA

Vammaispalvelulain mukaiset asunnonmuutostyöt
Etelä-Kymenlaaksossa / Asunnonmuutostöiden
asiakaspalautekysely

Opinnäytetyö

Työn ohjaaja

Toimeksiantaja

Lokakuu 2012

Avainsanat

41 sivua + 6 liitesivua

lehtori Katja Villikka

Kaakon SOTE-INTO

vammaispalvelut, asunnonmuutostyöt, esteettömyys,
kotona selviytyminen

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten vajaakuntoisten henkilöiden asunnoissa tehdyt vammaispalvelulain mukaiset muutostyöt ovat parantaneet asukkaiden asumisen laatua ja helpottaneet heidän kotona selviytymistään. Opinnäytetyö liittyy Kaakon SOTE-INTO Etelä-Kymenlaakson osahankkeeseen, joka on osa Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön valtakunnallista KASTE-kehittämisohjelmaa.

Tutkimusmenetelmä oli kvantitatiivinen ja tutkimus toteutettiin kokonaistutkimuksena. Kohderyhmänä olivat Kotkassa, Haminassa, Virolahdella, Miehikkälässä ja Pyhtäällä asuvat henkilöt, joiden asunnoissa muutostöitä oli tehty. Aineisto kerättiin strukturoiduilla kyselylomakkeilla, joissa monivalintakysymyksiä oli täydennetty avoimilla kysymyksillä. Vastauksia palautui 50, joista otettiin tutkimukseen 47 (N=47) Kotkassa, Virolahdella ja Pyhtäällä asuvaa henkilöä. Tutkimuksen aineisto analysoitiin tilastollisesti SPSS-ohjelman avulla. Avoimet vastaukset analysoitiin sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen tulosten perusteella asunnonmuutostyöt ovat helpottaneet huomattavasti liikuntarajoitteisten asukkaiden päivittäistä toimimista ja liikkumista. Vain harvojen vastaajien toimintakyky ja liikkuminen ei ollut parantunut. Useimmat vastaajista kokivat myös turvallisuudentunteensa lisääntyneen asunnoissaan tehtyjen esteettömyyttä parantavien muutostöiden jälkeen. Ulkopuolisen avun tarpeeseen asunnonmuutostyöt eivät olleet vaikuttaneet yhtä merkittävästi. Tähän voi olla syynä esimerkiksi ikääntymisestä tai sairauden etenemisestä johtuva terveydentilan heikkeneminen.

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella asunnonmuutostyöt tukevat liikuntarajoitteisten henkilöiden itsenäistä suoriutumista ja mahdollistavat heidän asumisensa pidempään kotona. Tätä opinnäytetyötä voidaan hyödyntää vammaisten henkilöiden asunnonmuutostöiden kehittämisessä. Yksi esiin tullut kysymys on, miten asiakkaiden yksilölliset tarpeet voitaisiin entistä paremmin huomioida, jotta asunnonmuutostyöt toisivat asiakkaalle ja koko yhteiskunnalle mahdollisimman suuren hyödyn.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Health Care

AARREKOSKI, VELI-PEKKA

Housing Modifications Carried out in Accordance with the Act on Services for the Disabled in Southern Kymenlaakso / Customer Feedback Survey Concerning Housing Modifications

Bachelor's Thesis

41 pages + 6 pages of appendices

Supervisor

Katja Villikka, Senior Lecturer

Commissioned by

Kaakon SOTE-INTO

October 2012

Keywords

disability services, housing modifications, accessibility, coping at home

The purpose of this Bachelor's thesis was to examine how modifications carried out in the housing of disabled persons in accordance with the Finnish act on services for the disabled have improved the quality of living of the residents and facilitated them in coping at home. The Bachelor's thesis was related to the SOTE-INTO -project in Southern Kymenlaakso. This project is part of the national KASTE development programme by the Ministry of Social Affairs and Health.

The research method was quantitative, and the research was conducted as a complete enumeration. The target group comprised people living in Kotka, Hamina, Virolahti, Miehikkälä and Pyhtää, where modifications had been made in the residents' homes. The data was collected using a structured questionnaire, with multiple choice questions supplemented with open-ended questions. The number of responses was 50, of which 47 (N=47) persons living in Kotka, Virolahti and Pyhtää were selected for the study. The research data were analysed statistically using the SPSS software. The open-ended answers were analysed by means of content analysis.

Based on the results of the research, modification work carried out in the homes has facilitated considerably the daily activities and mobility of the residents with reduced mobility. Only a small proportion of the respondents did not experience improved capability and mobility. Most of the respondents also thought that their sense of security had improved as a result of the modifications which enhanced accessibility in their homes. The housing modifications did not affect the need for external help to the same extent. The reason for this can be, for example, deteriorated health due to ageing or progress of illness.

Based on the results of this study, home modifications support the independent coping of persons with reduced mobility and enable them to live longer in their own homes. This Bachelor's thesis can be utilised in the development of housing modifications for disabled persons. One issue raised is how the individual needs of the customers could be taken into account even better so that the home modifications would give the maximum benefit to the customer and society as a whole.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	VAMMAINEN HENKILÖ ASUINYMPÄRISTÖSSÄÄN	8
	2.1 Vammaisuuden määrittely	8
	2.2 Vammaispalveluja koskeva lainsäädäntö	9
	2.3 Vammaisten asumisen laatuun liittyviä kysymyksiä	11
	2.3.1 Kodin merkitys	11
	2.3.2 Itsenäinen suoriutuminen	12
	2.3.3 Asuin ympäristön esteettömyys	13
	2.3.4 Asuin ympäristön toimivuus	15
	2.3.5 Asuin ympäristön turvallisuus	16
	2.4 Asunnon muutostyöt	17
3	TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	18
	3.1 Vammaisten asumista tukevia selvityksiä ja laatusuosituksia	18
	3.2 Aikaisemmat tutkimukset	18
	3.3 Tutkimuksen viitekehys ja keskeiset käsitteet	20
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT	21
	4.1 Tutkimuksen tarkoitus	21
	4.2 Tutkimusongelmat	22
5	OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄLLISET RATKAISUT	22
	5.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu	22
	5.2 Aineiston käsittely ja analysointi	23
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	24
	6.1 Taustatietoja koskevat kysymykset	24
	6.2 Asunnonmuutostöitä ja toimintakykyä koskevat kysymykset	27

6.2.1	Asunnonmuutostöiden laatu	27
6.2.2	Asunnonmuutostöiden vaikutus asiakkaiden toimintakykyyn ja liikkumiseen	28
6.2.3	Ulkopuolisen avun tarve	29
6.2.4	Asunnonmuutostöiden vaikutus turvallisuudentunteeseen	31
6.2.5	Tulevaisuuden asuminen ja asiakastyytyväisyys	32
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	34
7.1	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	34
7.2	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	36
	LÄHTEET	38
	LIITTEET	
	Liite 1. Tutkimustaulukko	
	Liite 2. Saatekirje	
	Liite 3. Kyselylomake	

1 JOHDANTO

Kysymys vammaisten asumisesta on sekä Suomessa että myöskin maailmanlaajuisesti ajankohtainen ja tärkeä. Taustalla vaikuttaa YK:n vuonna 2006 hyväksymä vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus, jonka Suomi on allekirjoittanut sekä vammaisten asemaa parantamaan pyrkineet kansainväliset ja kansalliset ohjelmat (Brandt & Niemelä 2008, 17). Suomessa viime aikoina on vahvistettu vammaispoliittinen ohjelma ”Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle” (VAMPO) sekä kehitysvammaisten asumisohjelma vuosille 2010–2015. Uuden vammaispolitiikan johdosta vammaisten asumisen järjestämisessä on tapahtumassa suuri periaatteellinen muutos. Laitosasumisesta ollaan suunnitelmallisesti pyrkimässä eroon ja vammaisille pyritään tarjoamaan entistä yksilöllisempiä ja kodinomaisempia asumismuotoja. Tarkoituksena on, että sopivien erityisjärjestelyjen ja yksilöllisesti kohdennettujen palveluiden turvin vammaiset voisivat elää tasavertaisina yhteisön jäseninä ja tehdä omaa elämäänsä koskevia valintoja. (Valtioneuvoston periaatepäätös ohjelmasta kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämiseksi 2010.)

Oman asunnon muutostyöt ovat osa vammaisille tarkoitettuja asumispalveluja. Vammaispalvelulaki velvoittaa kunnat korvaamaan vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset silloin, kun henkilö vammansa tai sairautensa vuoksi välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä selviytyäkseen päivittäisistä toiminnoista (Vammaispalvelulaki 2008/981).

Tämä opinnäytetyö liittyy Kaakon SOTE-INTO Etelä-Kymenlaakson osahankkeeseen. SOTE-INTO -hankekokonaisuus on osa Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamaa vuonna 2008 käynnistettyä valtakunnallista KASTE-kehittämisohjelmaa. KASTE-ohjelmassa on määritelty sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistavoitteet lähivuosiksi sekä tärkeimmät toimenpiteet, joilla ne voidaan saavuttaa. Ohjelman tavoitteena on parantaa palveluiden laatua, vaikuttavuutta ja saatavuutta sekä lisätä kansalaisten osallisuutta ja vähentää syrjäytymistä. Ohjelma tähtää hyvinvoinnin ja terveyden lisääntymiseen sekä hyvinvointi- ja terveyserojen kaventumiseen eri väestöryhmien välillä. (STM 2008, 24.)

Kaakon SOTE-INTO -hankkeen tavoitteena on edistää kansalaisten itsenäistä suoriutumista, luoda integroituja palveluprosesseja ja -rakenteita sosiaali- ja terveydenhuoltoon, vahvistaa henkilöstön osaamista, osallisuutta ja johtamista sekä hillitä kustannuskehitystä. Etelä-Kymenlaakson osahankkeessa ovat mukana Etelä-Kymenlaakson yhteistoiminta-alueen kunnat Kotka, Hamina, Virolahti, Miehikkälä ja Pyhtää. Lisäksi mukana ovat Kymenlaakson sairaanhoitopiiri ja Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Socom Oy. (Kaakon SOTE-INTO 2010.) Etelä-Kymenlaakson osahankkeen tavoitteena on uudistaa vammaisten- ja vanhustenhuollon palvelurakennetta. Hankkeen aikana kehitetään yhteistyössä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa uutta, asiakaslähtöistä palvelukokonaisuutta, joka tukee kotona asumista. Osahankkeen avulla pyritään vastaamaan alueen asukkaiden tuleviin tarpeisiin yhteistyössä yli kunta- ja organisaatorajojen. (Kaakon SOTE-INTO 2011.)

Tämän opinnäytetyön aiheen valintaan on vaikuttanut henkilökohtainen kiinnostus vammaisuutta koskeviin asioihin. Olen työskennellyt vammaisten parissa, ja sen perusteella itselleni on muotoutunut kuva heidän erityistarpeistaan. Vammaisuutta on eri tyyppistä, esimerkiksi onnettomuuksien aiheuttamaa vammautumista, kehitysvammaisuutta sekä sairauksista tai ikääntymisestä johtuvaa liikuntarajoitteisuutta. Vammaisten ryhmään kuuluvat myös sotainvalidit. Tässä opinnäytetyössä tutkimukseen osallistujia yhdistää se, että heidän toiminta- ja liikuntakykynsä on rajoittunut jonkin vamman tai esimerkiksi ikääntymisen takia.

Vammaistyössä niin kuin muillakin hoitotyön alueilla tavoitellaan asiakkaan voimaannuttamista (*empowerment*) eli autetaan häntä löytämään omat voimavaransa, jotta hän selviytyisi mahdollisimman itsenäisesti. Kokemus itsenäisestä suoriutumisesta ja tunne, että kykenee vaikuttamaan omaan elämäänsä, vahvistavat ihmisen psyykkistä hyvinvointia. Avuttomuuden ja voimattomuuden tunne taas vähentää elämänhalua ja voi ääritapauksessa johtaa ihmisen masentumiseen ja passivoitumiseen. Kyky suoriutua itsenäisesti päivittäisistä toimistaan on tärkeää myös siksi, että se mahdollistaa vammaisen henkilön asumisen pitempään omassa kodissaan.

Kodin yksityisyys ja pysyvyys eivät vammaisille henkilöille ole aina itsestäänselvyksiä. Jatkuva ja suuri avun tarve heikentää yksityisyyttä ja vammaisen henkilön mahdollisuutta päättää itse omista asioistaan. Nämä seikat tulisi ottaa entistä paremmin

huomioon tuki- ja asumispalveluita kehitettäessä. Asuinympäristön suunnittelussa olisi tärkeää, että vammaisten asukkaiden oma ääni pääsisi kuuluviin.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten vajaakuntoisten henkilöiden asunnoissa tehdyt vammaispalvelulain mukaiset muutostyöt ovat parantaneet asukkaiden asumisen laatua ja helpottaneet heidän kotona asumistaan verrattuna lähtötilanteeseen ennen muutostöitä. Kyselyyn vastaamalla vammaiset henkilöt saavat tilaisuuden tuoda esiin oman mielipiteensä asumisensa nykytilasta.

2 VAMMAINEN HENKILÖ ASUINYMPÄRISTÖSSÄÄN

2.1 Vammaisuuden määrittely

Vammaisuutta voidaan tarkastella eri näkökulmista. Perinteisen *ns. hyväntekeväisyysmallin* taustalla on käsitys vammaisista henkilöistä avun ja säälin kohteina. Nykyisin *lääketieteellinen* ja *sosiaalinen* malli ovat yleisimpiä tapoja tulkita vammaisuutta. Lääketieteellinen selitysmalli määrittelee vammaisuuden toimintavajeiden perusteella ja sen painopisteenä on kuntoutus. Maailman terveysjärjestön WHO:n 1980-luvulla laadittu vammaisluokitus (ICIDH) edustaa lääketieteellistä selitysmallia. Sosiaalisessa vammaisuuden selitysmallissa esille tuodaan yhteiskunnan rakenteet, jotka aiheuttavat vammaisten henkilöiden eriarvoisuutta. YK:n yleisohjeet pohjautuvat tähän malliin. *Moniulotteinen malli* on WHO:n toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälisen ICF-luokituksen pohjalla. ICF-standardi kuvaa vammaisuutta eri ulottuvuuksien avulla, jotka ovat: 1) ruumiin tai aistien toiminnan tai rakenteen poikkeavuus, 2) niistä seuraava toiminnallinen poikkeavuus, 3) toiminnallinen haitta tai rajoite, 4) osallistumisen rajoite, 5) ympäristön esteet ja 6) ympäristön edistävät tekijät. Vammaisuutta voi tarkastella myös *ihmisoikeusmallin* mukaan, jolloin keskitytään vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksien toteutumiseen. YK:n yleissopimuksen taustalla on ihmisoikeusmalli. (Haarni 2006, 11.)

Laissa on vammaisuudelle oma määritelmänsä. Vammaispalvelulain mukaan vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista (Vammaispalvelulaki 1987/380). Kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa kehitys-

vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi ja joka ei muun lain nojalla voi saada tarvitsemiaan palveluja (Kehitysvammalaki 1977/519).

2.2 Vammaispalveluja koskeva lainsäädäntö

Vammaisten ihmisten oikeudet on hyvin turvattu sekä suomalaisessa lainsäädännössä että kansainvälisillä sopimuksilla. YK on tunnustanut vammaisten ihmisoikeudet kehitysvammaisten oikeuksien julistuksessa (1971) sekä vammaisten oikeuksien julistuksessa (1975). Vuosi 1981 julistettiin YK:n kansainväliseksi vammaisten teemavuodeksi ja 1983–1992 välinen aika vammaisten vuosikymmeneksi. Vammaisten vuosikymmenen aikana ja sen jälkeen vammaisten asemaan alettiin kiinnittää voimakkaammin huomiota sekä Suomessa että kansainvälisesti. Vuonna 1993 vammaisten vuosikymmenen päätteeksi YK julkaisi yleisohjeet, joiden tarkoituksena oli taata vammaisille ihmisille yhdenvertaiset oikeudet ja velvollisuudet eri elämänalueilla. Yleisohjeet laadittiin valtioille vammaispolitiikan tueksi, ja ne olivat myös Suomessa vuonna 1995 laaditun vammaispoliittisen ohjelman taustalla. (Brandt & Niemelä 2008, 16.)

Vammaisten ihmisten asumiskysymykset on huomioitu erityisesti YK:n vuonna 2006 hyväksymässä vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa, jossa vammaisten oikeuksia on täsmennetty. Sopimuksen 19. artiklan mukaan vammaisella henkilöllä on oikeus elää yhteisössä muiden ihmisten kanssa yhdenvertaisesti osallistuen yhteisön elämään. Vammaisella on oikeus valita asumismuotonsa, asuinpaikkansa ja -kumppaninsa itse sekä saada tarvittavaa apua ja tukea asumiseensa. Samat oikeudet on vahvistettu myös Euroopan neuvoston (EN) jäsenmaiden hyväksymässä vuosille 2006–2015 laaditussa vammaispoliittisessa toimintaohjelmassa. Ohjelman tavoitteena on lisätä vammaisten osallisuutta yhteiskunnassa ja tuoda vammaisnäkökulma laajasti jäsenvaltioiden poliittiseen päätöksentekoon. Ohjelman 15 toimintalinjasta yksi käsittelee rakennettua ympäristöä ja sen esteettömyyttä. (Viitala, Wiinikka & Åkerblom 2007, 9–10.) Esteettömässä ympäristössä, jossa palvelut on järjestetty asianmukaisesti, vammaisten ihmisten on mahdollista elää itsenäistä ja toimeliasta elämää tasavertaisina yhteisön jäseninä (Brandt & Niemelä 2008, 18).

Suomen kansallisia vammaisten asemaa parantamaan pyrkiviä ohjelmia ovat Vammaispoliittinen ohjelma (VAMPO) ja kehitysvammaisten asumisohjelma, jotka on molemmat laadittu vuosille 2010–2015. Vammaispoliittisen ohjelman tavoitteeksi on asetettu vammaisten ihmisten osallisuuden lisääminen, vammaisten köyhyyden vähentäminen ja ympäristön esteettömyys. (STM 2010, 3–4.) Kehitysvammaisten asumisohjelman päätavoitteena on tarjota kehitysvammaisille mahdollisuus yksilölliseen asumiseen sekä vahvistaa heidän osallisuuttaan yhteiskunnassa (Valtioneuvoston periaatopäätös ohjelmasta kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämiseksi 2010).

Suomen perustuslaissa on vahvistettu vammaisten ihmisten oikeudet. Perustuslain 6. §:n mukaan kaikki ihmiset ovat lain edessä yhdenvertaisia, ja vuodesta 1995 on laissa ollut erityinen kielto syrjiä ketään vammaisuuden perusteella. Keskeinen lainkohta kehitysvammaisten asumiskysymysten kannalta on perustuslain 19. §, jonka mukaan ”julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä”. Vammaisten ihmisten itsenäiseen elämään liittyy olennaisesti liikkumisvapaus. Perustuslain 9. § takaa Suomen kansalaiselle ja maassa laillisesti oleskelevalle ulkomaalaiselle vapauden liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa. (Suomen perustuslaki 1999/731.) Tämä koskee myöskin vammaisia henkilöitä ja on tärkeä vammaisten itsemääräämisoikeuden toteutumiseksi.

Vammaisten henkilöiden oikeutta palveluihin ja laadukkaaseen asumiseen määrittelevät vammaispalvelulaki ja -asetus sekä laki kehitysvammaisten erityishuollosta. Vammaispalvelulain 9. §:n mukaan kunnan on korvattava vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen arjen toiminnoista, sillä edellytyksellä, että hän ei ole jatkuvan laitoshuollon tarpeessa. (Vammaispalvelulaki 2008/981.) Vammaispalveluasetuksen 12. § määrittelee korvattavien asunnon muutostöiden sekä välineiden ja laitteiden laadun tarkemmin (Vammaispalveluasetus 1987/759).

Maankäyttö- ja rakennuslaki ohjaa alueiden käyttöä ja rakentamista. Sen tavoitteena on luoda edellytykset hyvälle elinympäristölle ja edistää ekologisesti, taloudellisesti,

sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävästä kehitystä. Laissa on pyritty edistämään turvallisen, terveellisen, viihtyisän ja sosiaalisesti toimivan elin- ja toimintaympäristön luomista ottaen erityisellä tavalla huomioon myös heikommassa asemassa olevien väestöryhmien kuten vammaisten, lasten ja vanhusten tarpeet sekä heidän palvelujen saataavuutensa. Laissa on annettu määräyksiä liikkumisesteettömästä rakentamisesta sekä rakentamiselle asetetuista vaatimuksista. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 1999/132.) Suomen rakentamismääräyskokoelmassa on julkaistu ympäristöministeriön tekniset ja yleiset määräykset ja ohjeet, jotka koskevat esteetöntä rakentamista (F1), rakennusten käyttöturvallisuutta (F2), asutosuunnittelua (G1), rakennusten paloturvallisuutta (E1) sekä valtion tukemaa asuntorakentamista (G2). Rakentamismääräyskokoelman määräykset koskevat uuden rakennuksen rakentamista ja ne ovat velvoittavia. Rakennuksen korjaus- ja muutostyössä niitä käytetään soveltuvin osin. Ohjeet eivät ole velvoittavia vaan suuntaa antavia. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 1999/132.)

Pelastuslain 15. §:ssä edellytetään pelastussuunnitelman laatimista kohteeseen, joka on poistumisturvallisuuden tai pelastustoiminnan kannalta tavanomaista vaativampi ja jossa on suuri henkilövahinkojen riski. Pelastuslain 18. § käsittelee poistumisturvallisuutta hoitolaitoksissa sekä palvelu- ja tukiasumisessa. Lainkohta koskee esimerkiksi vanhainkoteja ja sairaaloita, asumisyksikön muotoon järjestettyjä palvelu- ja tukiasuntoja sekä muita vastaavia tiloja, joissa asuvien toimintakyky on tavallista heikompi. Näiden tilojen ylläpitäjä on velvollinen huolehtimaan etukäteisselvitysten ja –suunnitelmien sekä asianmukaisten toimenpiteiden avulla että toimintakyvyltään rajoittuneetkin asukkaat voivat poistua turvallisesti tulipalossa tai muussa vaaratilanteessa itsenäisesti tai avustettuina. (Pelastuslaki 2011/379.) Sosiaalihuoltolain mukaan kunta voi myöntää vammaisille henkilöille avustuksia sellaisiin asunnon korjaus- ja muutostöihin, jotka mahdollistavat kotona asumisen (Sosiaalihuoltolaki 1982/710).

2.3 Vammaisten asumisen laatuun liittyviä kysymyksiä

2.3.1 Kodin merkitys

Asunto on koti, johon sen asukkaalla on hallintaoikeus. Kuntoutuslaitos ja sairaala eivät ole asuntoja. Asunto on yksittäistä asuinhuonetta laajempi käsite. Asunnossa asukkaalla tulee olla mahdollisuus kotirauhaan ja suojattuun yksityiselämään. (STM 2003,

11, 24.) Oikeus kotirauhaan perustuu Suomen perustuslakiin (1999/731), jonka 5. §:n mukaan ”jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattava”.

Yksityisyys on ihmisen perustarve ja sen puutteesta voi olla seurauksena laitostuminen (STM 2003, 24). Vammaisten asumispalveluiden järjestämisessä tämä on yhä enemmän otettu huomioon. Silti vammaiset ihmiset kokevat yksityisyyttä vähemmän kuin muut. Erityiselle vaikeavammaiselle ihmiselle, joka tarvitsee jatkuvaa apua päivittäisiin toimiinsa, oman tilan määrittely ja ylläpitäminen voi olla vaikeaa. Vammaisten asumista usein myös valvotaan, joskus ympärivuorokautisesti. (Ahponen 2008, 150, 143.) Ryhmämuotoisissa asumismuodoissa asumismukavuutta lisää yksityisten ja yhteisten tilojen selkeä erottaminen. Oma kylpyhuone ja ruoanvalmistustila lisäävät yksityisyyttä ja viihtyvyyttä, ja hyvä äänieristys asuinhuoneiden välillä on tärkeää. Asuintilojen hyvä suunnittelu mahdollistaa samaan aikaan sekä yksityisyyden että vuorovaikutuksen. (STM 2003, 24.)

Vaikeavammaisille henkilöille kodin pysyvyys ei ole niin itsestään selvää kuin muille. Asukkaan kunnan heikentyminen johtaa usein siihen, että asumismuotoa on vaihdettava tuetumpaan. Epävarmuutta luo myös riippuvuus asunnon ylläpitäjän mahdollisista yllättävistä asumistilanteeseen vaikuttavista ratkaisuista. (Ahponen 2008, 144–145, 151.)

Kodin merkitys korostuu vammaisilla ihmisillä senkin vuoksi, että he vammansa vuoksi viettävät yleensä enemmän aikaa kotona kuin muut ja usein myös liikkuvat vähemmän. Ikkunoiden merkitys on siksi vammaisille suuri. Maisema voi olla virikkeiden lähde ja parantaa henkistä hyvinvointia. (Ahponen 2008, 146.)

2.3.2 Itsenäinen suoriutuminen

Vammaisten henkilöiden itsenäistä suoriutumista rajoittavat monet käytännön tekijät. Vammaiset henkilöt tarvitsevat usein toisen ihmisen apua tai muunlaisia erityisjärjestelyjä päivittäisiin toimintoihinsa kuten peseytymiseen, pukeutumiseen, syömiseen ja wc:ssä käyntiin. Pyörätuolia käyttäville siirtymiset esimerkiksi vuoteeseen tai kylpyyn ovat vaikeita, ja he tarvitsevat niihin apua. Hyvin vaikeavammaiset ihmiset eivät kykene edes vaihtamaan asentoa ilman apua. Vammainen henkilö ei välttämättä pysty tekemään ostoksia, laittamaan ruokaa, siivoamaan eikä järjestämään tavaroitaan itse, vaan hän tarvitsee toimiinsa ulkopuolisen avustajan. (Ahponen 2008, 153–154.)

Ikääntyvillä ihmisillä erilaiset toiminnanvajaudet heikentävät itsenäistä suoriutumista. Toiminnanvajaudet voivat liittyä joko fyysisen, psyykkisen tai sosiaalisen toimintakyvyn muutoksiin. Fyysinen toimintakyky käsittää selviytymisen jokapäiväisistä perustoiminnoista. Fyysisen toimintakyvyn heikentyminen vaikeuttaa esimerkiksi peseytymistä, pukeutumista ja ruoanlaittoa sekä erilaisten sisä- ja ulkotöiden tekemistä. Asunnon puutteellinen varustus lisää toimintavaikeuksia. (Haapanen 2007, 5, 24.)

2.3.3 Asuinympäristön esteettömyys

Esteettömyys on asumiseen liittyvä tärkeä laatutekijä. Ympäristö tai yksittäinen rakennus on esteetön silloin, kun se henkilön iästä, terveydentilasta ja psyykkisestä tai fyysisestä toimintakyvystä riippumatta mahdollisimman pitkälle mahdollistaa itsenäisen toiminnan (Heinonen 2010, 21–22). Esteettömyys lisää yhteiskunnassa kaikkien asumismukavuutta. Vammaisten henkilöiden kannalta rakennetun ympäristön esteettömyys on olennaista, mutta laajemmin käsitettynä esteettömyys merkitsee myös palvelujen laatua ja saavutettavuutta sekä kaikkien asukkaiden sujuvaa osallistumista yhteiskunnan toimintoihin. Esteettömyys vahvistaa vammaisten henkilöiden osallisuutta yhteisössä ja edistää siten yhdenvertaisuuden toteutumista. (STM 2010, 61.) Suunnittelussa ja päätöksenteossa esteettömyys olisi tärkeää nähdä kaikkia hyödyttävänä, taloudellisena toimintamallina, joka on osa kestävästä kehitystä (STM 2003, 19).

Esteettömyyteen kuuluu helppo pääsy kaikkiin tiloihin ja kerrostasoihin. Tiloja ja niissä olevia toimintoja tulisi olla mahdollisimman helppo käyttää ja niiden tulisi olla loogisia. (Esteettömyys 2012.) Käytännössä rakennusten sisäänkäynnit ovat usein esteellisiä. Ovet voivat olla liian raskaita tai hankalia avata, liikkumiseen varattu tila voi olla riittämätön, opasteita ei välttämättä ole tai ne ovat vammaisten kannalta epätarkoituksenmukaisia. Portaikot, hissien puute, akustiikan ongelmat, puutteellinen valaistus ja myöskin tilojen heikko hahmotettavuus (esimerkiksi kontrastien puute) hankaloittavat tilojen käyttöä. Pintojen tasoerot esimerkiksi jalkakäytävän ja liikenneväylän välillä vaikeuttavat vammaisten henkilöiden liikkumista. Turvallisuusriskin muodostavat kulkutiellä olevat esteet ja puutteellinen informaatio. (STM 2010, 61–62.) Tärkeää olisi liikuntaesteisen henkilön kannalta, että portaiden lisäksi olisi loivia luiskia, jotka eivät heti alkaisi oven edestä (STM 2003, 22).

Rakentamisen esteettömyyteen veloitetaan Suomessa ja siitä on yleisten säädösten ohella annettu yksityiskohtaisia teknisiä määräyksiä. Maankäyttö- ja rakennuslainsäädännössä on asetettu tavoitteet rakennetun ympäristön ja rakentamisen esteettömyydelle. Maankäyttö- ja rakennuslain 5. §:n mukaan alueiden käytön suunnittelun tulee edistää turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien, kuten vammaisten, lasten ja vanhusten tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista. Saman lain 117. §:ssä säädetään, että rakennuksen tulee, sen mukaan kuin rakennuksen käyttö edellyttää, soveltua myös sellaisten henkilöiden käyttöön, joiden kyky liikkua tai toimia on rajoittunut. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 1999/132.) Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 53. §:ssä on säädetty hallinto- ja palvelurakennuksen sekä muussa rakennuksessa olevien liike- ja palvelutilojen soveltuvuudesta liikunta- ja toimintarajoitteisille henkilöille. Samassa pykälässä edellytetään myös, että asuinrakennukset ja asumiseen liittyvät tilat soveltuvat rakennuksen suunniteltu käyttäjämäärä ja kerrosluku sekä muut olosuhteet huomioon ottaen liikuntaesteisille. (Maankäyttö- ja rakennusasetus 1999/895.)

Ympäristöministeriön laatimat yksityiskohtaisemmat esteetöntä rakentamista käsittelevät määräykset ja ohjeet on julkaistu Rakentamismääräyskokoelmassa. Määräykset ja ohjeet koskevat hallinto- ja palvelurakennuksia sekä muissa rakennuksissa olevia liike- ja palvelutiloja. Lisäksi ne koskevat asuinrakennuksia ja asumiseen liittyviä tiloja siltä osin kuin asunosuunnittelua koskevassa asetuksessa (G1) edellytetään niiden soveltumisesta liikuntaesteisille. (Esteetön rakennus, määräykset ja ohjeet 2005.)

Rakentamismääräyskokoelman määräykset ja ohjeet esteettömästä rakentamisesta on jaoteltu F1-, F2- ja G1 -osiin, jotka käsittelevät rakennusten esteettömyyttä, turvallisuutta sekä asunosuunnittelua. Osassa F1 on säädetty liikkumisesteettömistä kulkuyhteyksistä tontilla tai rakennuspaikalla sekä rakennuksen sisätiloissa. Lähtökohtana on ollut pyörätuolin ja rollaattorin (pyörällinen kävelyteline) tilantarve. Tasoeroja koskevassa osiossa säädetään esimerkiksi kulkukelpoisen luiskan enimmäiskaltevuudesta ja hissien tai muun henkilöiden nostoon tarkoitetun laitteen rakentamisesta. Lisäksi osassa F1 säädetään välitasanteista, oven vapaan leveyden vähimmäismitasta, kynnykskorkeuden enimmäismitasta sekä liikuntarajoitteiselle henkilölle soveltuvan wc- ja pesutilan mitoituksesta. (Esteetön rakennus, määräykset ja ohjeet 2005.)

Osassa F2 on säädetty rakennusten käyttöturvallisuudesta huomioiden erilaiset riskitekijät kuten kaatumiset, liukastumiset ja putoamiset. F2-osa sisältää tarkemmat määräykset portaiden ja kaiteiden turvallisuusvaatimuksista. Huomioon otettavia seikkoja ovat myöskin tilojen ja pintojen valaistus sekä rajapintojen erottuvuus, lasirakenteiden turvallisuus ja havaittavuus, lattiapintojen ominaisuudet, ovien ja porttien ulottuvuudet, soveliaat hissit sekä tarpeelliset sisätilojen turvavarusteet. Myös ulkotilojen turvallisuudesta tulisi huolehtia. (Rakennuksen käyttöturvallisuus, määräykset ja ohjeet 2001.)

Osassa G1 on määräyksiä ja ohjeita asuntorakentamisen esteettömyydestä. Asuinhuoneiston tilojen ja pohjaratkaisun tulee olla käyttäjän tarpeiden ja asumisen kannalta tarkoituksenmukainen ja niissä tulee olla käytön edellyttämä varustus ja tekniset asennukset. Kulkuyhteyksien tulee olla riittävän väljät. Määräyksiä on annettu esimerkiksi ovien ja kulkuaukkojen vapaasta leveydestä, asuntojen yhteisten tilojen soveltumisesta liikuntaesteisille sekä hissien välttämättömyydestä. Hissin tulee olla kerrostalossa, jossa käynti asuinhuoneistoihin on sisääntulon kerrostaso mukaan lukien kolmannessa tai sitä ylemmässä kerroksessa. (Asuntosuunnittelu, määräykset ja ohjeet 2005.)

2.3.4 Asuinympäristön toimivuus

Ympäristö voi joko edistää tai heikentää päivittäisistä toiminnoista selviytymistä, kun henkilön toimintakyky on rajoittunut. Asunnoissa on oltava riittävästi tilaa. Toimivuus ei kuitenkaan aina lisääny tilan lisääntyessä. Asuntojen toimivuutta lisäävät erityisesti väljät eteistilat, neliön muotoiset saniteetitilat, joissa on lattiakaivo, väljät ja helposti kalustettavat makuuhuoneet ja mahdollisuus muunnella huoneiden käyttötarkoitusta tarvittaessa. Säilytystilojen riittävyys on erityisen tärkeää vammaisille, joilla on paljon apuvälineitä. Tilantarve kasvaa, jos vammaisen henkilö tarvitsee jatkuvasti läsnä olevia avustajia. (STM 2003, 22.)

Ihmisen ikääntyessä ja toimintakyvyn heikentyessä kodin toimivuuden merkitys korostuu. Vanhemmissa omakotitaloissa on usein varustetason puutteita, joiden korjaamisella voi olla ratkaiseva merkitys ikääntyvän ihmisen kotona selviytymiselle. Tuki-kaiteiden puute saattaa hankaloittaa liikkumista ulkoportilla ja piha-alueilla ja johtaa jopa vaaratilanteisiin. Sisätiloissa puutteelliset pesutilat ovat usein suuri ongelma.

Sauna saattaa olla kellarissa tai ulkorakennuksessa eikä muita pesutiloja välttämättä ole. Wc voi olla myös liian pieni apuvälineitä käyttävälle. Asuintasoon uudistetut pesu- ja wc-tilat apuvälineineen tukevat kotona selviytymistä. Apuvälineitä voidaan joutua sijoittamaan myös uusiin asuntoihin. Tukikaiteet voivat puuttua pesutiloista, ja suihkukaapin voi joutua poistamaan, jotta tilalle saadaan suihkutuoli. (Haapanen 2007, 32–33.)

Keittiötilojen hyvä toimivuus on tärkeää vammaiselle asukkaalle. Keittiössä työtasojen tulisi olla sopivalla korkeudella ja niitä tulisi olla tarpeeksi. Yläkaappien säätäminen sopivalle korkeudelle helpottaa tavaroiden ottamista kaapista. Vesipisteet ja sähköpisteet tulisi sijoittaa käytännöllisiin paikkoihin ja selvästi lattianrajan yläpuolelle, jotta niihin ulottuu istuen. (Pesola 2009, 20, 29, 36–37.)

2.3.5 Asuinympäristön turvallisuus

Asumisturvallisuuden kannalta vammaiset ihmiset luokitellaan riskiryhmään ikääntyneiden, mielenterveyskuntoutujien ja päihdeongelmaisten lisäksi. Erityisryhmiin kuuluvien ihmisten asumisturvallisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota, koska heidän heikentynyt toimintakykynsä voi aiheuttaa vaaratilanteita ja vaikeuttaa toimintaa hätätilanteessa. Turvallinen koti parantaa elämisen laatua ja tukee aktiivista elämäntapaa. Tämä edesauttaa toimintakyvyn säilymistä ja mahdollistaa sen, että vammaisen ihminen voi asua pidempään kotonaan. Erityisryhmien lisäksi myös muut väestöryhmät hyötyvät asumisturvallisuuden parantamisesta. (STM 2010, 62–63.)

Kaatumisen ja liukastumisen riskiä voidaan ehkäistä sopivilla lattiamateriaaleilla sekä varustamalla portaat ja luiskat tukevilla käsijohteilla. Kynnyksettömät kulkuväylät edistävät turvallisuutta. Hyvä valaistus ja selkeät kontrastit auttavat tilan hahmottamisessa. Heikkonäköisen henkilön valon tarve on normaalinäköiseen verrattuna moninkertainen. (Pesola 2009, 6–9.)

Paloturvallisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota asunnoissa, joissa on liikunta- tai toimintarajoitteisia asukkaita. Erilaisin teknisin ratkaisuin voidaan vähentää tulipalon syttymisen riskiä. Herkästi syttyviä ja helposti paloa levittäviä materiaaleja tulisi välttää asuintiloissa. Materiaalien tulisi olla ekologisia ja allergiaa aiheuttamattomia.

Helposti saatavilla olevat ja helppokäyttöiset alkusammutusvälineet olisi hyvä olla vammaisen asukkaan kotona. Paloilmoitin- ja sammutusjärjestelmät tulisi asentaa sellaisiin rakennuksiin ja asuntoihin, joissa ne katsotaan välttämättömiksi. (STM 2007, 43–45.)

2.4 Asunnon muutostyöt

Asunnon muutostyöt parantavat vammaisen henkilön elämänlaatua, koska ne mahdollistavat asumisen omassa kodissa. Vammaispalvelulain 9. §:n mukaan sellaiselle vaikeavammaiselle henkilölle, joka ei tarvitse jatkuvaa laitoshoidtoa, on turvattava itsenäinen asuminen korvaamalla hänen välttämättä tarvitsemansa asunnon muutostyöt sekä asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet (Vammaispalvelulaki 2008/981). Vammaispalveluasetuksessa on säädetty korvausvelvollisuudesta tarkemmin. Vammaispalveluasetuksen 13. §:n mukaan vaikeavammaiseksi määritellään henkilö, jolle liikuminen tai muu omatoiminen suoriutuminen vakituksessa asunnossa tuottaa vamman tai sairauden vuoksi erityisiä vaikeuksia. (Vammaispalveluasetus 1987/759.)

Vammaispalveluasetuksen 12. §:ssä määritellään korvattaviksi asunnon muutostöiksi henkilön vamman tai sairautensa vuoksi tarvitsemat välttämättömät rakennustyöt kuten ovien leventäminen, luiskien rakentaminen, kylpyhuoneen, wc:n ja vesijohdon asentaminen, kiinteiden kalusteiden ja rakennus- ja sisustusmateriaalien muuttaminen sekä vastaavat muut henkilön vakituksessa asunnossa suoritettavat rakennustyöt. Myös muutostöiden suunnittelu sekä esteiden poistaminen asunnon välittömästä lähiympäristöstä katsotaan asunnon muutostöiksi. Vammaispalveluasetuksen mukaan asuntoon kuuluvia korvattavia välineitä ja laitteita ovat nostolaitteet, hälytyslaitteet tai muut vastaavat asuntoon kiinteästi asennettavat välineet ja laitteet. (Vammaispalveluasetus 1987/759.)

Tärkeää on, että asunnon muutostyöt toteutetaan suunnitelmallisesti käyttäjän yksilöllisten tarpeiden pohjalta. Muutostyöt olisi tärkeää tehdä ajoissa, joten niiden tarve tulisi pyrkiä ennakoimaan. Suoritetut muutostyöt ja korjaukset olisi syytä pyrkiä arvioimaan yhdessä käyttäjän kanssa. (STM 2003, 23.)

3 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 Vammaisten asumista tukevia selvityksiä ja laatusuosituksia

Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut vammaisten asumistarpeita ja heidän asumispalvelujensa kehittämistä koskevia selvityksiä sekä suosituksia. Julkaisu ”*Yksilölliset palvelut, toimivat asunnot ja esteetön ympäristö – vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus*” on tarkoitettu kunnille päätöksenteon tueksi. Sen tavoitteena on vammaisten henkilöiden asumisen ja asumispalvelujen kehittäminen asiakaslähtöisyyden, oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden periaatteiden pohjalta. Rakennetun ympäristön tulisi suosituksen mukaan olla esteetön ja toimiva sekä luoda edellytykset mahdollisimman itsenäiselle ja omatoimiselle asumiselle. Ympäristön tulisi myös tukea sosiaalista kanssakäymistä ja palveluiden tulisi olla hyvin saavutettavissa. Asukkaalla tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa asuinympäristönsä suunnitteluun. (STM 2003, 3, 5, 17.)

Selvityksessä ”*Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen*” on käsitelty erityisryhmien asumisturvallisuutta ja tapaturmien ennalta ehkäisyä. Erityisryhmällä tarkoitetaan selvityksessä henkilöitä, joilla heikentynyt toimintakyky aiheuttaa vaaratilanteita tai vaikeuttaa toimintaa hätätilanteessa. Näitä ovat ikääntyneet, vammaiset, mielenterveyskuntoutujat ja päihdeongelmaiset. (STM 2007, 13.) Selvityksen mukaan kaatumistapaturmat ja tulipalot muodostivat suurimman riskin.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK) on julkaissut oppaan ”*Erehdykset ja unohtukset salliva asuinympäristö*”, jonka tarkoituksena on helpottaa paloturvallisuuden ja tapaturmariskien arviointia asunnoissa. Tämäkin opas käsittelee asumisturvallisuuden liittyviä kysymyksiä sellaisten ihmisryhmien näkökulmasta, joilla heikentynyt fyysinen kunto, vammaisuus, fyysinen tai psyykinen terveydentila tai lääkkeiden ja päihteiden käyttö on vaikuttanut toimintakykyyn. (Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö 2007, 5.)

3.2 Aikaisemmat tutkimukset

Helena Ahposen tutkimuksen perusteella vaikeavammaisuus vaikuttaa vaihtelevalla tavalla nuorten mahdollisuuksiin ja tulevaisuutta koskeviin suunnitelmiin. Tavoitteiden osittaisesta saavuttamisesta huolimatta vaikeavammaiset nuoret jäävät monissa

asioissa ulkopuolisiksi. Heidän elämänkaarensa vaikuttavat yhteiskunnassa vallitseva lääketieteellinen ja sosiaalinen vammaiskäsitys sekä ympäristön tarjoama tuki ja nuorten omat persoonalliset ominaisuudet. Vammaisilla henkilöillä ei useinkaan ole mahdollisuutta valita asumismuotoaan ja liikkuma-alaa on sitä vähemmän, mitä vaikeampi vammaisuuden aste on. Asumiseen liittyvistä ongelmista esille nousivat erityisesti yksityisyyden puute ja epävarmuus kodin pysyvyydestä. Vaikeavammaiselle ihmiselle, joka tarvitsee avustajapalveluja, oman tilan määrittely on usein vaikeaa. Epävarmuuden tunnetta aiheuttaa tieto siitä, että oman kunnan mahdollisesti heikentyessä on vaihdettava asumismuotoa. Tällöin henkilön kyky suoriutua itsenäisesti heikkenee, ja seurauksena voi olla jopa laitostuminen. (Ahponen 2008, 4, 147, 150, 151.)

Vammaispolitiikassa korostetaan nykyisin kehitysvammaisten itsemääräämisoikeutta ja tasavertaista osallisuutta yhteisössä. Heille pyritään tarjoamaan mahdollisuus elää mahdollisimman itsenäisesti riittävien tukipalvelujen turvin. Tämä vastaa kehitysvammaisten henkilöiden omia toiveita. Kehitysvammaiset nuoret haluavat muiden nuorten tavoin itsenäistyä, muuttaa lapsuudenkodistaan, työskennellä ja opiskella sekä perustaa perheen. Heillä on asumisensa suhteen yksilöllisiä toiveita, ja heille tulisi pyrkiä tarjoamaan tulevaisuudessa monenlaisia asumisvaihtoehtoja. (Heinonen 2010, 57–59.)

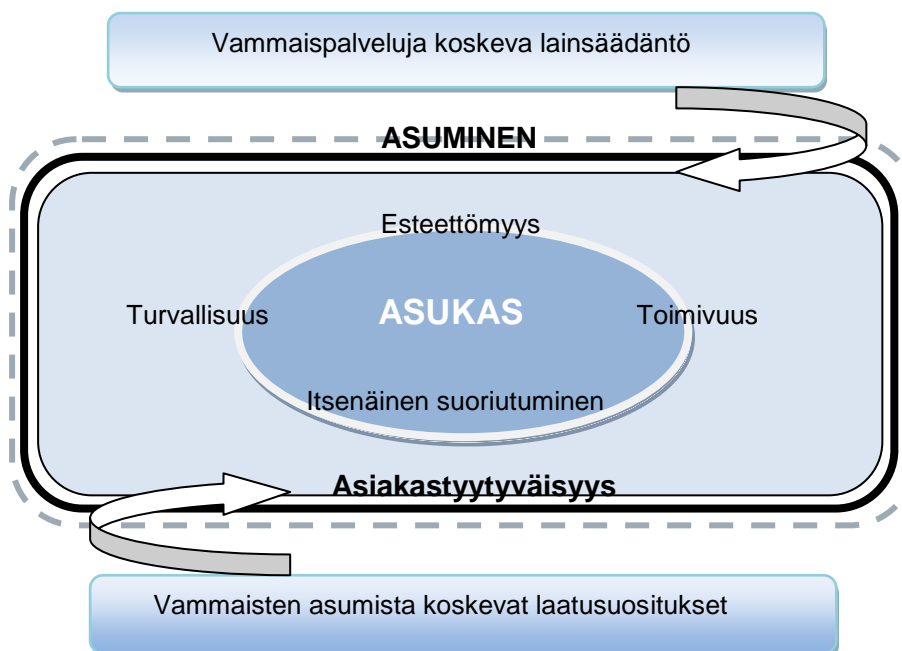
Ikääntyvät haluavat yleensä asua omassa kodissaan mahdollisimman pitkään. Sisko Haapasen tutkimuksessa haastatellut sotainvalidit eivät olisi halunneet vaihtaa asumismuotoa kunnan heikentymisestä ja avun tarpeesta huolimatta. Kotiympäristöön liitettiin itsemääräämisoikeus ja ajankäytön vapaus, ja tärkeäksi koettiin tutut tavarat, joissa oma elämänhistoria on läsnä. (Haapanen 2007, 26, 28.)

Kotona selviytymiseen vaikuttaa ikääntyvän henkilön fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toimintakyky, ja selviytymistä vaikeuttavat usein yksin asuminen ja asunnon puutteellinen varustus. Asuinrakennuksen hissittömyys sekä muut liikuntaesteet passiivivat helposti ja saattavat nopeuttaa toimintakyvyn heikkenemistä. Ikääntyvien kotona selviytymistä voidaan tukea eri tavoin. Haapasen tutkimuksessa sotainvalideille tärkeitä tukimuotoja olivat läheisten ja naapurien antama tuki, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuki sekä kodin toimivuuden tuki, johon sisältyvät päivittäisiä toimintoja helpottavat apuvälineet ja asunnonmuutostyöt. Useimpien tutkimukseen osal-

listuneiden sotainvalidien asunnoissa oli tehty toimivuutta parantavia muutostöitä. Asukkaat olivat tyytyväisiä muutoksiin, jotka olivat lisänneet asumismukavuutta ja turvallisuutta. (Haapanen 2007, 19, 12, 28, 32.)

3.3 Tutkimuksen viitekehys ja keskeiset käsitteet

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys antaa kuvan siitä, millaiseen laajempaan kokonaisuuteen tutkimus sijoittuu (Hirsjärvi ym. 2010, 140). Tämän opinnäytetyön aiheeseen liittyy vammaisia henkilöitä, heidän oikeuksiaan ja asumistaan koskeva lainsäädäntö sekä Sosiaali- ja terveysministeriön vammaisten asumista koskevat selvitykset ja suositukset. Vammaisten henkilöiden oikeuksia yhdenvertaiseen kohteluun ja heidän asumistaan määrittelevät useat lait ja asetukset. Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut selvityksiä vammaisten asumisen nykytilasta ja ongelmakohdista sekä suosituksia vammaisten henkilöiden asumisen ja asumispalvelujen kehittämiseksi.

Kuva 1. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys

Käsitteiden avulla tutkimuskohde on rajattu ja sen merkitys on täsmentynyt (Hirsjärvi ym. 2010, 152). Opinnäytetyön avainkäsitteiksi muodostuivat *asiakastyytyväisyys, itsenäinen suoriutuminen, esteettömyys, asuin ympäristön turvallisuus ja asuin ympäristön toimivuus*.

Asiakastyytyväisyys tarkoittaa tässä opinnäytetyössä asukkaan myönteistä kokemusta muutoksesta ja hänen mielipidettään siitä, että hänen asumisolosuhteensa ovat parantuneet asunnonmuutostöiden jälkeen lähtökohtaan verrattuna. *Itsenäinen suoriutuminen* on käsite, jolla on sekä fyysinen että psyykinen merkitys. Itsenäinen suoriutuminen tarkoittaa tässä opinnäytetyössä kykyä selviytyä omatoimisesti, tarvittaessa apuvälineitä käyttäen tai toisen henkilön avulla, arjen toiminnoista. (STM 2003, 9.)

Esteettömyys tarkoittaa tässä opinnäytetyössä asuin ympäristön soveltuvuutta toimintarajoitteiselle henkilölle Ympäristöministeriön asuntosuunnittelua ja esteetöntä rakennusta koskevien asetusten mukaisesti (Asuntosuunnittelu, määräykset ja ohjeet 2005; Esteetön rakennus, määräykset ja ohjeet 2005). *Toimiva ympäristö* tarkoittaa opinnäytetyössä ympäristöä, joka edistää toimintakyvyltään rajoittuneen asukkaan selviytymistä arjessa (STM 2003, 22). *Asuin ympäristön turvallisuus* tarkoittaa opinnäytetyössä sitä, että tapaturmien, onnettomuuksien ja muiden vahinkojen riski asuin ympäristössä on mahdollisimman vähäinen (STM 2007, 13).

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT

4.1 Tutkimuksen tarkoitus

Tässä opinnäytetyössä tarkoituksena on selvittää vammaisten asiakkaiden mielipidettään asunnoissaan tehdyistä vammaispalvelulain mukaisista asunnonmuutostöistä. Muutostöiden kohteena olevat asunnot sijaitsevat Kotkan, Haminan, Virolahden, Miehikkälän ja Pyhtään kunnissa. Tavoitteena on saada tietoa, miten muutostyöt ovat parantaneet asumisen laatua ja helpottaneet vammaisten henkilöiden kotona asumista verrattuna lähtötilanteeseen ennen muutostöitä.

4.2 Tutkimusongelmat

Tutkimus oli luonteeltaan kartoittava (ks. Hirsjärvi ym. 2010, 138). Oletuksena oli vammaisten asukkaiden päivittäisten toimintojen helpottuminen ja elämänlaadun paraneminen lakiin perustuvien muutosten toteutumisen johdosta. Tutkimusongelmat määriteltiin selkeästi ja muotoiltiin kysymyksiksi (Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 2006, 42). Opinnäytetyössä etsittiin vastausta seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Miten asunnoissa tehdyt muutostyöt ovat vaikuttaneet vammaisten asukkaiden päivittäiseen toimimiseen ja *itsenäiseen suoriutumiseen*?

- 2) Miten *esteettömyyden, toimivuuden ja turvallisuuden* kriteerit toteutuvat vammaisten asukkaiden asunnoissa muutostöiden jälkeen?

5 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄLLISET RATKAISUT

5.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Kvantitatiivinen menetelmä on tyypillinen kyselytutkimuksissa käytetty menetelmä. Opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valitsin kvantitatiivisen menetelmän, koska sen avulla saadut tulokset ovat hyvin vertailukelpoisia. Tutkimuksen kohderyhmänä (perusjoukko) olivat vammaiset asukkaat, joiden asuntoihin muutostyöt on tehty. Perusjoukon koon perusteella ei suoritettu varsinaista otantaa, vaan tehtiin kokonaistutkimus, jossa tutkimukseen otettiin jokainen perusjoukon jäsen. Kokonaistutkimus on tarkoituksenmukaista tehdä siinä tapauksessa, jos perusjoukko on pieni (Heikkilä 2002, 33).

Aineisto kerättiin vastaajilta anonyymisti strukturoitujen kyselylomakkeiden avulla (liite 3). Strukturoidussa lomakemallissa kysymykset ovat samoja kaikille vastaajille ja ne esitetään samassa järjestyksessä. Tämä helpottaa vastaajille asian hahmottamista ja mahdollistaa hyvin vastausten tilastollisen vertailun. (Hirsjärvi ym. 2010, 201.)

Tavoitteena oli laatia mahdollisimman selkeät kyselylomakkeet. Lomakkeen ensimmäisessä osassa kysyttiin vastaajan taustatiedot ja toisen osan kysymykset liittyivät asunnonmuutostöihin ja toimintakykyyn. Suurin osa kysymyksistä oli monivalintaky-

symyksiä ja yksi perustui Likertin asteikkoon. Likertin asteikko on skaala-asteikko, jolla voidaan mitata mielipideväittämiä. Asteikon perusideana on, että asteikon keski-kohdasta lähtien toiseen suuntaan samanmielisyys kasvaa ja toiseen suuntaan samanmielisyys pienenee. (Vilka 2007, 46; Heikkilä 2004, 53.) Moniin kysymyksiin liittyi tarkentavia lisäkysymyksiä, joihin oli mahdollista vastata avoimesti, ja viimeinen kysymys oli avoin. Kyselylomakkeeseen haettiin asiantuntijalausuntoja ja sitä muokattiin niiden pohjalta, mutta varsinaista esitestausta ei tehty. Kyselylomakkeen saajien oli mahdollista ottaa yhteyttä hankkeen projektipäällikköön epäselvissä tapauksissa. Tutkimukselle haettiin ja saatiin tutkimusluvut Kotkan, Haminan, Virolahden, Mie-hikkälän ja Pyhtään kunnista.

Kyselylomakkeet lähetettiin 141 asiakkaalle 21.–22.8.2012. Vastausaikaa annettiin 31.8.2012 saakka. Postituksesta vastasi Kaakon SOTE-INTO -hankkeen vammaistyön vastuuhenkilö, joten asiakkaiden osoitetiedot pysyivät luottamuksellisina eikä niitä missään vaiheessa luovutettu tutkijan tietoon. Vastauksia palautui 50, joista otettiin tutkimukseen 47 (N=47). Kokonaisvastausprosentti oli 33 %. Kolmea vastausta ei voitu ottaa tutkimukseen, koska yksi asiakkaista oli menehtynyt, yksi oli siirtynyt vanhainkotiin ja yksi ei ollut vastannut lainkaan asunnonmuutostöitä ja toimintakykyä koskeviin kysymyksiin. Haminan ja Miehikkälän kunnista ei tullut lainkaan vastauksia, joten lopulliseen tutkimukseen otettiin mukaan Kotka, Virolahti ja Pyhtää.

5.2 Aineiston käsittely ja analysointi

Saadut vastaukset analysoitiin tilastollisesti IBM SPSS Statistics 19 -ohjelman avulla sen jälkeen kun aineiston keruu-aika oli päättynyt. Aluksi kyselylomakkeet tarkastettiin ja numeroitiin. Kävi ilmi, etteivät kaikki vastaajat olleet vastanneet kaikkiin lomakkeissa esitettyihin kysymyksiin. Tästä huolimatta nämäkin lomakkeet analysoitiin annettujen vastausten osalta.

Tutkimuksen tuloksia kuvattiin prosenttiosuuksien avulla taulukoita ja pylväskaavioita käyttäen. Ristiintaulukointia käytettiin useiden tulosten kuvaamiseen. Ristiintaulukoinnin avulla on mahdollista selvittää kahden tai useamman muuttujan välisiä keskinäisiä riippuvuuksia (Vilka 2007, 129).

Avoimet kysymykset analysoitiin sisällönanalyysin avulla. Aluksi saadut vastaukset purettiin litteroimalla ne sanantarkasti. Tämän jälkeen aineistoa luokiteltiin teemoittain. Tuloksia kuvaillessa on käytetty suoria lainauksia puretusta aineistosta. Suorien lainauksien käyttö selventää, mihin tutkija päätelmänsä perustaa. (Hirsjärvi ym. 2010, 222, 232.)

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Taustatietoja koskevat kysymykset

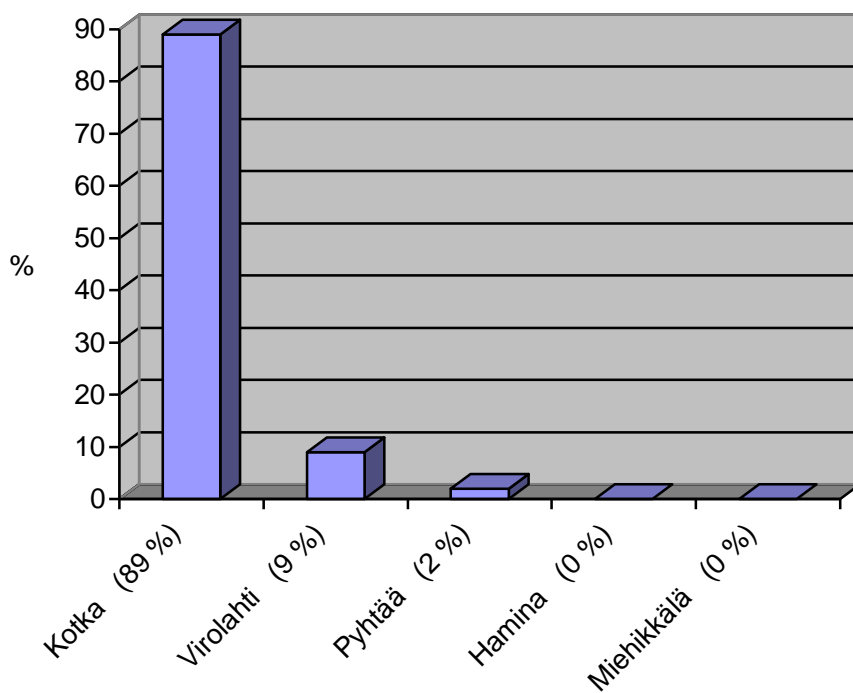
Tutkimukseen osallistui 47 henkilöä, joista naisia oli 21 (45 %) ja miehiä 26 (55 %). Tutkimukseen osallistuneista 20 henkilöä (43 %) vastasi itse ja 26 (55 %) toisen henkilön avulla. Yksi henkilö ei ollut ilmoittanut, vastasiko hän yksin vai toisen henkilön avulla. Apuna olleista vaimon osuus oli 58 prosenttia, tytär oli ollut apuna 15 prosentille vastaajista ja joku muu (avustaja, äiti, sisar, poika, ystävä, nainen) 27 prosentille vastaajista. Taulukossa 1 on esitetty kysymykseen vastanneiden vastaustapa sekä vastaajien sukupuoli.

Taulukko 1. Vastaustapa ja sukupuoli

Vastaaja	Sukupuoli			
	Nainen		Mies	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Itse	15	75	8	31
Joku muu vastasi puolesta	5	25	18	69
Yhteensä	20	100	26	100

Suurin osa vastaajista, 42 henkilöä, asui Kotkassa. Lisäksi vastauksia tuli Virolahdelta neljä sekä Pyhtäältä yksi. Haminasta ja Miehikkälästä ei tullut vastauksia. Kuvassa 2 on esitetty pylväskaaviona vastaajien asuminen kuntakohtaisesti.

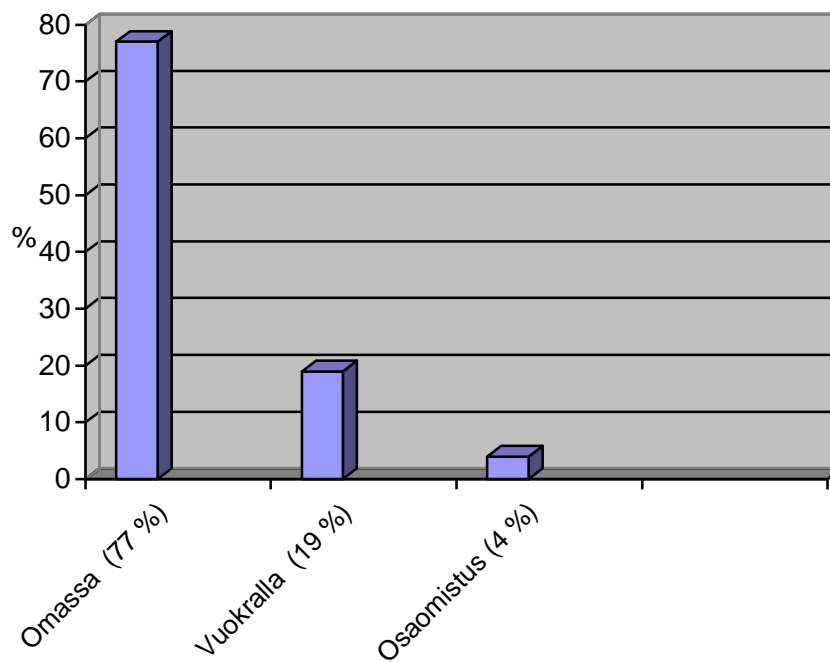
Kuva 2. Eri kuntien asukkaiden osuus vastaajista prosentteina

Iältään suurin osa vastaajista, 39 (83 %), oli yli 65-vuotiaita. Alle 65-vuotiaita vastaajia oli kahdeksan (17 %). Taulukossa 2 on esitetty vastaajien jakauma iän ja sukupuolen mukaan.

Taulukko 2. Vastaajien ikä ja sukupuoli

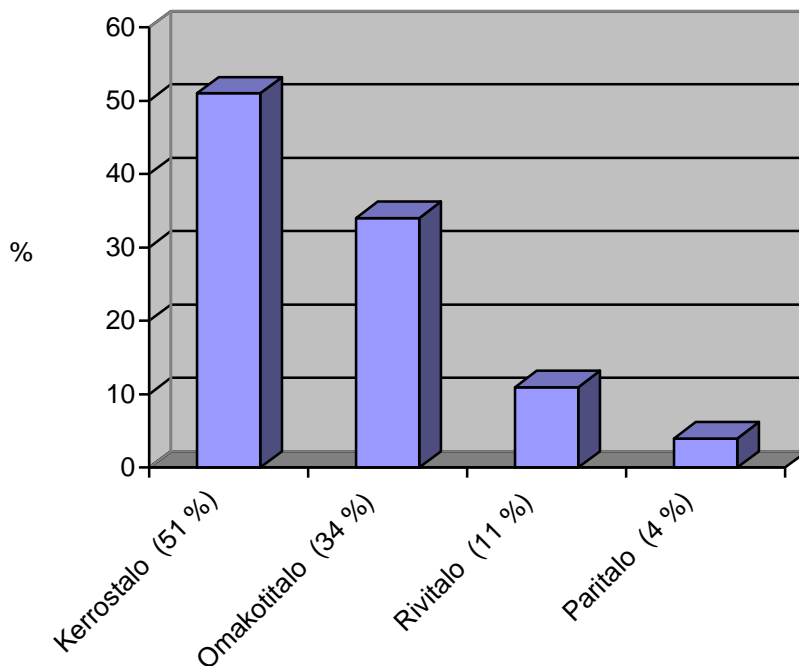
Ikä	Sukupuoli			
	Nainen		Mies	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Alle 65 v.	2	9	6	23
Yli 65 v.	19	91	20	77
Yhteensä	21	100	26	100

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista asui omassa asunnossa, heitä oli 36. Vuokralla asujia oli 9, joista yksi asui Koskenrinne-kodissa. Asumisoikeusasunnossa asui kaksi henkilöä. Kuvassa 3 on esitetty pylväskaaviona vastaajien asuminen (omistus, vuokra, osaomistus).

Kuva 3. Vastaajien asuminen

Vastaajista suurin osa, 24 henkilöä, asui kerrostalossa. 16 vastaajaa asui omakotitalossa. Rivitalossa asui viisi ja paritalossa kaksi vastaajaa. Kuvassa 4 on esitetty pylväskaaviona vastaajien asumismuoto.

Kuva 4. Vastaajien asumismuoto

6.2 Asunnonmuutostöitä ja toimintakykyä koskevat kysymykset

6.2.1 Asunnonmuutostöiden laatu

Tutkimukseen osallistujat saivat kertoa, mikä muutos heidän asunnossaan tai sen välittömässä lähiympäristössä on tehty. Muutoksia oli tehty sekä sisätiloihin että asuntojen ulkopuolelle ja usealle henkilölle oli tehty erilaisia muutostöitä. Yleisin muutosten ryhmä olivat päivittäistä toimimista helpottavat tukikaiteet ja -kahvat, joita oli asennettu 17 henkilölle wc-, kylpyhuone- ja saunatiloihin, makuuhuoneeseen, ala- ja yläkertaan johtaviin tiloihin sekä ulkoportaisiin. Seuraavaksi suurin ryhmä olivat muutokset, joita oli tehty tilasta toiseen siirtymisen helpottamiseksi 15 henkilölle. Tähän ryhmään kuuluvat luiskat ja rampit, joita oli tehty 9 henkilölle lähinnä uloskäyntien yhteyteen sekä kynnysten poistot tai madallukset, joita oli tehty 10 henkilön asuntoihin. Kolmanneksi suurin ryhmä olivat lattian ja wc-istuimen korotukset, joita oli tehty yhteensä 10 henkilön asuntoihin. Kerrosten välillä siirtymisen helpottamiseksi oli asennettu neljä hissiä. Kolmen asiakkaan asunnossa oli uusittu kokonaisia tiloja (wc, kylpyhuone, sauna, keittiö). Kulkemisen helpottamiseksi oviaukkoja oli levennetty

kahden henkilön asunnossa. Yhdelle henkilölle oli tehty inva-sauna. Yhdelle asiakkaalle oli asennettu liukuovia makuuhuoneeseen ja wc-/kylpyhuoneeseen. Yhden henkilön asuntoon oli asennettu teknisiä turvalaitteita.

Osa henkilöistä mainitsi tilan, jossa muutos on tehty (wc, kylpyhuone, makuuhuone), mutta ei ollut maininnut tarkemmin muutoksen laatua. Kuusi henkilöä ei ollut vastannut kysymykseen, mikä muutos heidän asunnossaan oli tehty.

6.2.2 Asunnonmuutostöiden vaikutus asiakkaiden toimintakykyyn ja liikkumiseen

Vastaajilta selvitettiin, onko heidän toimintakykynsä parantunut heidän asunnossaan tehtyjen muutostöiden jälkeen. Vastaajilta kysyttiin avoimella kysymyksellä, millä tavoin heidän toimintakykynsä on parantunut. Lähes kaikki vastaajista, 39 henkilöä, ilmoittivat toimintakykynsä parantuneen. Vain seitsemällä henkilöllä toimintakyky ei ollut parantunut. Yksi asiakas ei ollut vastannut toimintakykyä koskevaan kysymykseen. Taulukossa 3 on esitetty asunnonmuutostöiden vaikutus toimintakykyyn.

Taulukko 3. Asunnonmuutostöiden vaikutus toimintakykyyn

Toimintakyky	Sukupuoli			
	Nainen		Mies	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Parantunut	18	90	21	81
Ei parantunut	2	10	5	19
Yhteensä	20	100	26	100

Toimintakykynsä paranemista asukkaat kuvailivat esimerkiksi seuraavasti:

”Turvallisempi käydä suihkussa, saunassa kun voi pitää tukikaiteesta kiinni. Helpompi liikkua kun ei ole mattoja lattialla.”

”On turvallisempi olo, kun on tukeva ote suihkussa ja on jakkara vielä istua.”

”Helpompi liikkua.”

”Pääsen ulos pihalle rollaattorin kanssa.”

”Pyörätuolilla pääsee liikkumaan esteettömästi sisätiloissa ja pääsee ulos terassille.”

Asukkailta selvitettiin heidän liikkumisvaikeuksiaan ennen asunnonmuutostöitä sekä asunnonmuutostöiden jälkeen. Lähes kaikilla vastaajilla, 37 henkilöllä (79 %), oli ollut ennen muutostöitä liikkumisvaikeuksia kotona tai sen välittömässä lähiympäristössä. Liikkumisvaikeuksia ei ollut kahdeksalla tutkimukseen osallistuneista (17 %). Kaksi henkilöä (4 %) ei ollut vastannut tähän kysymykseen. Vastaajat saivat kertoa, missä tiloissa heillä oli ollut liikkumisvaikeuksia. Tutkimukseen osallistuneista lähes viidesosalla oli ollut liikkumisvaikeuksia asunnossa, kymmenesosalla piha-alueella ja yli puolella muissa tiloissa. Tähän kysymykseen ei ollut vastannut seitsemän henkilöä. Liikkumisvaikeuksia kuvailtiin esimerkiksi näin:

”Hankala mennä ulos ennen luiskan tuloa.”

”Muihin tiloihin ei ollut paljon menemistä, kun hissiä ei ollut.”

Tutkimukseen osallistuneista kolme neljäsosaa, 35 henkilöä, koki että heidän liikkumisensa kotona tai sen välittömässä lähiympäristössä oli helpottunut tehtyjen muutostöiden jälkeen. Näistä vastaajista naisia oli 15 ja miehiä 20. Liikkuminen ei ollut helpottunut vajaalla kymmenesosalla vastaajista, tässä joukossa oli neljä naista ja viisi miestä. Tähän kysymykseen ei ollut vastannut kolme henkilöä. Seuraavassa esimerkkejä liikkumisen helpottumisesta:

”Ei tarvitse kiivetä ammeeseen pesulle.”

”Pääsen siirtymään tarvittavaan kohteeseen avustuksetta.”

”Pyörätuolilla pääsee kotona kaikkialle, hissiin mahtui myös pyörätuoli.”

6.2.3 Ulkopuolisen avun tarve

Ulkopuolista apua päivittäisiin toimiinsa ennen muutostöitä oli saanut noin puolet vastaajista. Apua ei ollut saanut vajaa puolet vastaajista. Kysymykseen ei ollut vastannut kaksi henkilöä. Taulukossa 4 on esitettyä asunnonmuutostöitä edeltänyt ulkopuolisen avun tarve.

Taulukko 4. Ulkopuolisen avun tarve ennen asunnonmuutostöitä

Apu ennen	Sukupuoli			
	Nainen		Mies	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Tarvitsi	8	42	15	58
Ei tarvinnut	11	58	11	42
Yhteensä	19	100	26	100

Asunnonmuutostöiden jälkeistä apua koskevaan kysymykseen vastasi 37 henkilöä 47 tutkimukseen osallistuneesta. Asunnonmuutostöiden jälkeen tarvitsee apua enemmän kuin aikaisemmin 27 % kysymykseen vastanneista ja vähemmän apua tarvitsee 35 %. Taulukko 5 osoittaa, kuinka paljon vastaajat tarvitsevat apua päivittäisiin toimiinsa entiseen verrattuna.

Taulukko 5. Ulkopuolisen avun tarve asunnonmuutostöiden jälkeen

Apu jälkeen	Sukupuoli			
	Nainen		Mies	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
En osaa sanoa	2	14	6	26
Enemmän kuin ennen	6	43	4	17
Saman verran	2	14	4	17
Jonkin verran vähemmän	3	22	3	14
Huomattavasti vähemmän	1	7	6	26
Yhteensä	14	100	23	100

Asiakkaat kuvailivat syitä siihen, miksi he tarvitsevat nykyisin enemmän apua:

”Koska olen jo 96-vuotias. Remontti tehtiin 7-8 v. sitten”

”Liikuntakyky on huonontunut.”

”Kuulo ja liikuntakyky huononee sairauden myötä. Parkinson.”

6.2.4 Asunnonmuutostöiden vaikutus turvallisuudentunteeseen

Olonsa tunsivat turvallisemmaksi asunnonmuutostöiden jälkeen kaksi kolmasosaa (n=31) tutkimukseen osallistuneista. Viidesosa tutkimukseen osallistuneista ei kokenut, että turvallisuus olisi parantunut muutostöiden jälkeen. Kysymykseen turvallisuuden tunteesta ei vastannut seitsemän henkilöä. Taulukossa 6 on esitetty asunnonmuutostöiden vaikutus turvallisuudentunteeseen.

Taulukko 6. Turvallisuudentunne asunnonmuutostöiden jälkeen

Turvallisuudentunne	Sukupuoli			
	Nainen		Mies	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Lisääntynyt	13	87	18	72
Ei lisääntynyt	2	13	7	28
Yhteensä	15	100	25	100

Alla on esimerkkejä asiakkaiden vastauksista:

”Tietoisuus apuvälineistä lisää turvallisuuden tunnetta.”

”Pystyn liikkumaan pyörätuolilla turvallisesti.”

”Kaatumisvaara huonon tasapainon takia hieman pienempi.”

”Ei kaide tee oloa turvallisiksi.”

6.2.5 Tulevaisuuden asuminen ja asiakastyytyväisyys

Viiden vuoden kuluttua samassa asunnossa kuin nyt uskoi asuvansa vajaa puolet tutkimukseen osallistuneista. Samassa asunnossa ei uskonut asuvansa kolmasosa tutkimukseen osallistuneista. Kysymykseen ei ollut vastannut yhdeksän henkilöä. Tulokset on esitetty taulukossa 7.

Taulukko 7. Aukkaiden arvio, asuvatko he samassa asunnossa viiden vuoden kuluttua

5 vuoden jälkeen	Sukupuoli			
	<i>Nainen</i>		<i>Mies</i>	
	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Kyllä	7	47	14	61
Ei	8	53	9	39
Yhteensä	15	100	23	100

Tutkimukseen osallistuneiden tyytyväisyyttä heidän asunnoissaan tehtyihin muutostöihin selvitettiin. Kyselyyn vastanneista neljä viidesosaa ilmoitti, että asunnonmuutostyöt olivat vastanneet heidän odotuksiaan. Heistä naisia oli 16 ja miehiä 21. Neljä vastaajaa oli tyytymättömiä asunnonmuutostöihin. Kuusi henkilöä ei vastannut asiakastyytyväisyyttä koskevaan kysymykseen. (Taulukko 8.) Vastaajilla oli mahdollisuus kertoa, miksi muutostyöt eivät olleet vastanneet heidän odotuksiaan. Tähän kysymykseen oli vastannut yksi henkilö.

Taulukko 8. Tyytyväisyys muutostöihin

	<i>n</i>	%
Kyllä	37	79
Ei	4	8
Ei vastannut kysymykseen	6	13
Yhteensä	47	100

Asukkailta kysyttiin, olivatko he saaneet itse osallistua muutostöiden suunnitteluun ja jos olivat saaneet, niin millä tavalla. Muutostöiden suunnitteluun oli saanut osallistua noin kaksi kolmasosaa tutkimukseen osallistuneista. (Taulukko 9.)

Taulukko 9. Osallistuminen asunnonmuutostöiden suunnitteluun

	<i>n</i>	%
Kyllä	30	64
Ei	13	28
Ei vastannut kysymykseen	4	8
Yhteensä	47	100

Asukkaat olivat saaneet osallistua muutostöiden suunnitteluun esimerkiksi seuraavasti:

”Valitsemalla kaakelit ja muutenkin sisustuksen.”

”Pyysin apua ja neuvoja fysioterapeutilta.”

Vastaajilta kysyttiin lopuksi avoimella kysymyksellä, haluavatko he kertoa jotakin muuta. Jotkut asukkaat ilmaisivat tyytyväisyytensä näin:

”Muutostöiden ansiosta olen voinut asua yksin omakotitalossa omaisten ja kotihoidon tuella.”

”Olemme kiitollisia kaupungin huolenpidosta. Sairassänky, rollaattori, pyörätuoli, WC:n korotus. Nämä kaikki helpottavat elämää.”

Kielteisiä kokemuksia kuvattiin esimerkiksi tällä tavalla:

”Olisi pitänyt lähteä aikaisemmin eikä nöyrästi odotella että joku vammaispalvelussa muuttuisi. Se kun tuntuu toimivan vasta sitten kun meikäläisellä on lakikirja kainalossa.”

”Kulkuramppi valmistui vasta 1,5 vuoden jälkeen sairaalasta paluusta.”

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tästä opinnäytetyöstä tehtiin hankkeistamissopimus toimeksiantajan (Kaakon SOTE-INTO) kanssa. Tälle opinnäytetyölle saatiin tutkimusluvut Kotkan, Haminan, Virolahden, Miehikkälän ja Pyhtään kunnilta.

Tutkimus tehtiin huolellisesti ja rehellisesti. Kyselylomakkeen saajille kerrottiin saatekirjeessä, että vastaaminen tapahtuu nimettömänä ja lomakkeessa kysytyt asiat käsitellään luottamuksellisesti (liite 2). Vastaajille kerrottiin myös, että Kaakon SOTE-INTO -hankkeen vammaistyön vastuuhenkilö vastasi lomakkeiden postituksesta, joten asiakkaiden henkilötiedot eivät missään vaiheessa tulleet tutkimuksen tekijän tietoon. Tutkimuksen osallistujan anonymiteetin säilyminen on tutkimuksen eettisyyden kannalta tärkeää. Saatekirjeeseen liitettiin SOTE-INTO -hankkeen vastuuhenkilön yhteystiedot lisätietojen kysymistä varten. Saatekirjeessä kerrottiin tutkimuksen aihe sekä tutkimuksen hyödyllisyys. Tutkimusaineisto käsiteltiin hyviä eettisiä periaatteita noudattaen. Kyselylomakkeet tulee käsitellä asiakasta kunnioittavasti ja tutkimusaineisto tulee hävittää asianmukaisesti tutkimuksen valmistuttua. (Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 2006, 30, 31.)

Tutkimuksen reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten toistettavuutta eli tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Tässä tutkimuksessa ei suoritettu varsinaista otantaa, vaan kyselylomakkeet lähetettiin koko kohderyhmälle. Tähän vaikutti kohderyhmän koko. Kyselylomake pyrittiin laatimaan ulkomuodoltaan ja sisällöltään selke-

äksi, jotta siihen olisi helppo vastata. Saatesanoissa tuotiin esille tutkimuksen merkitystä vammaisten asunnonmuutostöiden kehittämisen kannalta. Pyrkimyksenä oli, että vastausprosentti saataisiin mahdollisimman suureksi. (Vilkkä 2007, 149–150.)

Tutkimuksen validiteetti tarkoittaa mittarin tai menetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoitus mitata. Kyselylomakkeen kysymykset pyrittiin tekemään mahdollisimman lyhyiksi ja yksiselitteisiksi sen riskin vähentämiseksi, että vastaaja käsittäisi kysymykset eri tavalla kuin tutkimuksen tekijä on tarkoittanut (Hirsjärvi ym. 2010, 202).

Avoimien kysymysten avulla pyrittiin saamaan tietoa asukkaiden kokemuksista monivalintakysymyksillä saatujen vastausten tueksi. Avoimet kysymykset analysoitiin sisällönanalyysin avulla. Suorat lainaukset litteroidusta aineistosta selventävät sitä, mihin tutkija päätelmänsä perustaa (Hirsjärvi ym. 2010, 233).

Tutkimuksen kokonaisvastausprosentti oli 33 %. Näin ollen joka kolmas lähetetyistä lomakkeista palautui. Vastausprosentti ei ollut tarpeeksi suuri, että tutkimuksen tulokset voitaisiin yleistää koskemaan kohderyhmän ulkopuolella olevia ihmisiä. Vastausprosenttiin saattoi vaikuttaa, että kohderyhmään kuuluvat ovat suurimmaksi osaksi ikäihmisiä ja taustalla voi olla monenlaisia sairauksia. Muistuttamalla vastaamatta jättäneitä asiakkaita olisi todennäköisesti saanut vastausprosenttia hieman suuremmaksi.

Kyselylomake osoittautui toimivaksi, koska tärkeimpiin asioihin, joita haluttiin selvittää, saatiin riittävän kattava vastaus. Tutkimuksen alussa asetettuihin tutkimusongelmiin saatiin vastaukset. Yhteen avoimeen kysymykseen oli tullut runsaasti vastauksia, jotka eivät suoraan vastanneet siihen, mitä kysyttiin. Kyseessä oli tarkentava lisäkyseymys, jolla haluttiin selvittää, missä muissa tiloissa kuin asunnossa tai piha-alueella asiakkailla oli ollut liikkumisvaikeuksia. Jotkut vastaajat halusivat tarkentaa jo antamaansa vastausta, joten he vastasivat kysymykseen kaksinkertaisesti, vaikka annettu vastaus olisi jo riittänyt. Kaikissa lomakkeissa ei ollut vastattu jokaiseen kysymykseen. Nämäkin lomakkeet analysoitiin kuitenkin annettujen vastausten osalta. Esitettäessä kyselylomake kohderyhmään kuuluvilla olisi kenties voinut saada tietoa, jonka perusteella olisi voinut muokata lomaketta joiltakin osin selkeämmäksi.

7.2 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten vajaakuntoisten henkilöiden asunnoissa tehdyt muutostyöt ovat vaikuttaneet asukkaiden päivittäiseen toimimiseen ja itsenäiseen suoriutumiseen. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää, miten esteettömyyden, turvallisuuden ja toimivuuden kriteerit toteutuvat vammaisten asukkaiden asunnoissa muutostöiden jälkeen.

Tutkimustulosten perusteella asunnonmuutostyöt ovat helpottaneet huomattavasti liikuntarajoitteisten asukkaiden päivittäistä toimimista ja liikkumista. Vain pienellä osalla vastaajista toimintakyky ja liikkuminen ei ollut parantunut. Tämä herättää pohtimaan, onko asiakkaiden toimintakyky heikentynyt entisestään vai eivätkö asunnonmuutostyöt olleet vastanneet riittävästi heidän tarpeitaan. Herää kysymys, oliko suunnitteluvaiheessa näiden vastaajien tilanne kartoitettu riittävän hyvin.

Suurin osa asiakkaista oli tyytyväisiä asunnonmuutostöihin. Muutostyöt olivat parantaneet selvästi asuinympäristön esteettömyyttä ja toimivuutta. Moni vastaaja ilmoitti pääsyn eri tiloihin helpottuneen tehtyjen muutosten johdosta. Kaikkien asiakkaiden asunnoissa muutostyöt eivät olleet kuitenkaan edenneet toivotulla tavalla, esimerkiksi aikataulu oli pitkä tai muutostöiden saaminen oli vaatinut ponnisteluja. Muutostöihin tyytymättömistä asiakkaista puolet oli saanut osallistua muutostöiden suunnitteluun.

Suurin osa vastaajista koki turvallisuudentunteensa lisääntyneen asunnoissaan tehtyjen esteettömyyttä parantavien muutostöiden jälkeen. Asiakkaiden vastausten perusteella voi päätellä, että liikkumisen helpottuminen lisää turvallisuudentunnetta. Turvallisuudentunne on kuitenkin yksilöllinen kokemus. Jollekin esimerkiksi tukikaide lisää turvallisuuden tunnetta mutta toiselle ei. Niistä asiakkaista, jotka eivät kokeneet turvallisuudentunteensa parantuneen, yli puolet oli itse kuitenkin osallistunut asunnonmuutostöiden suunnitteluun.

Vaikka asukkaiden toimintakyky ja liikkuminen olivat selvästi parantuneet, ulkopuolisen avun tarpeeseen asunnonmuutostyöt eivät olleet vaikuttaneet läheskään niin merkittävästi. Tähän voi olla syynä esimerkiksi ikääntymisestä tai sairauden etenemisestä johtuva terveydentilan heikkeneminen sinä useamman vuoden aikavälillä, jona asunnonmuutostöitä on tehty.

Yksi tutkimuksessa ilmi tullut asia oli, että miehet olivat tarvinneet huomattavasti enemmän ulkopuolista apua päivittäisiin toimiinsa ennen muutostöitä kuin naiset. Tästä voisi päätellä, että naiset olisivat parempikuntoisia. Kuitenkin miesten usko siihen, että he asuvat samassa asunnossa vielä viiden vuoden kuluttua, oli suurempi kuin naisilla.

Moni vastaaja ei ollut lähtenyt arvioimaan, uskooko hän asuvansa samassa asunnossa vielä viiden vuoden kuluttua. Suurin osa vastaajista oli ikäihmisiä, jotka todennäköisesti eivät rohkene tai halua miettiä asiaa niin pitkälle, vaan elävät päivän kerrallaan.

Tutkimuksen alussa oli esitetty oletus, että asukkaiden päivittäinen toimiminen ja elämänlaatu olisivat parantuneet asunnonmuutostöiden jälkeen. Tutkimuksen tulokset vahvistavat tämän oletuksen. Asukkaiden toimintakyky ja liikkuminen oli tutkimuksen tulosten perusteella selvästi parantunut. Tästä voidaan päätellä, että asunnonmuutostyöt tukevat asukkaiden itsenäistä suoriutumista ja mahdollistavat heidän asumisensa pidempään kotona.

Useat vammaiset haluavat asua omassa kodissaan mahdollisimman pitkään, vaikka toimintakyky heikentyisikin. Tämä on todettu esimerkiksi Sisko Haapasen sotainvaliidien kotona selviytymistä käsittelevässä tutkimuksessa (Haapanen 2007, 51). Sen lisäksi, että kotona asuvan vammaisen ihmisen elämänlaatu säilyy hyvänä, kotona asumisen tukeminen on myös kansantaloudellisesti kannattavampaa kuin esimerkiksi hoitokodissa eläminen. Tätä opinnäytetyötä voidaan hyödyntää vammaisten henkilöiden asunnonmuutostöiden kehittämisessä. Yksi tutkimuksen aikana esiin tullut kysymys on, miten asiakkaiden yksilölliset tarpeet voitaisiin entistä paremmin ottaa huomioon, jotta asunnonmuutostyöt toisivat asiakkaalle ja koko yhteiskunnalle mahdollisimman suuren hyödyn.

LÄHTEET

Ahponen, H. 2008. Vaikeavammaisen nuoren aikuistuminen: Yksilöllinen ja erilainen elämäntie. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Yhteiskuntapolitiikan laitos. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 94. Helsinki: Kelan tutkimusosasto. Saatavissa:

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10250/3319/tutkimuksia94_netti.pdf?sequence=2. [Viitattu 27.9.2011].

Brandt, K. & Niemelä, M. 2008. Kehitysvammaisten yksilöllinen asuminen. Pitkäaikaisesta laitostasumisesta kohti yksilöllisempiä asumisratkaisuja. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:73. Sosiaali- ja terveysministeriön internetsivut. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-4061.pdf&title=Kehitysvammaisten_yksilollinen_asuminen__Pitkaaikaisesta_laitostasumisesta_kohti_yksilollisempia_asumisratkaisuja_fi.pdf. [Viitattu 7.6.2011].

Esteettömyys. 2012. Invalidiliitto ry:n internetsivut. Saatavissa:

<http://www.invalidiliitto.fi/portal/fi/esteettomyys>. [Viitattu 10.5.2012].

Haapanen, S. 2007. Ikääntyvien kotona selviytyminen ja sotainvalidien neuvontapalvelun merkitys sen edistäjänä. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Saatavissa: <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu01710.pdf>. [Viitattu 13.9.12].

Haarni, I. 2006. Keskeneräistä yhdenvertaisuutta. Vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja elinolot Suomessa tutkimustiedon valossa. Stakesin raportteja 6/2006. Helsinki: Kirjoittaja ja Stakes. Stakesin internetsivut. Saatavissa:

<http://www.stakes.fi/verkkajulkaisut/raportit/R6-2006-VERKKO.pdf>. [Viitattu: 14.8.2012].

Heikkilä, T. 2002. Tilastollinen tutkimus. 4. painos. Helsinki: Edita Publishing.

Heinonen, M. 2010. Kehitysvammaisen henkilön toimijuus. Tutkimus Satakunnan alueella asuvien kehitysvammaisten henkilöiden toimijuudesta ja itsemääräämisoikeudesta tulevaisuuden asumispalveluita suunniteltaessa. Sosiaalityön Pro gradu -

tutkielma. Tampereen yliopisto. Porin yksikkö. Saatavissa:
<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu04606.pdf>. [Viitattu 11.2.12].

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15.–16. painos. Helsinki: Tammi.

Kaakon SOTE-INTO. 2010. Kaakon SOTE-INTO/Etelä-Kymenlaakson osahankkeen väliraportti ajalta 1.11.2009–30.4.2010.

Kaakon SOTE-INTO. 2011. Kaakon SOTE-INTO/Etelä-Kymenlaakson osahanke. Saatavissa:
<http://194.251.35.222/Kiinteasivu.asp?KiinteasivuID=15758&NakymaID=538>. [Viitattu 10.12.2011].

Kehitysvammalaki 23.6.1977/519.

Maankäyttö- ja rakennusasetus 10.9.1999/895.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132.

Paunonen, M. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2006. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. 1.–4. painos. Helsinki: WSOY.

Pelastuslaki 29.4.2011/379.

Pesola, K. 2009. Esteettömyysopas. Invalidiliiton julkaisuja O.39. Helsinki: Invalidiliitto ry. Saatavissa:
http://www.esteeton.fi/files/attachments/esteettomyysopas_pdf.pdf. [Viitattu 10.5.2012].

Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710.

STM. 2010. Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle. Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010–2015. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:4. Sosiaali- ja terveysministeriön internetsivut. Saatavissa:

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1087414&name=DLFE-12157.pdf. [Viitattu 14.2.2012].

STM. 2008. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelma KASTE 2008–2011. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:6. Sosiaali- ja terveysministeriön internetsivut. Saatavissa: <http://www.stm.fi>. [Viitattu 20.3.2011].

STM. 2007. Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:25. Sosiaali- ja terveysministeriön internetsivut. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3627.pdf&title=Erityisryhmien_asumisturvallisuuden_parantaminen_fi.pdf. [Viitattu 13.6.2011].

STM. 2003. Yksilölliset palvelut, toimivat asunnot ja esteetön ympäristö. Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2003:4. Sosiaali- ja terveysministeriön internetsivut. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3779.pdf&title=Vammaisten_asumispalveluiden_laatusuositus_fi.pdf. [Viitattu 7.6.2011].

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK. 2007. Erehdykset ja unohdukset salliva asuin ympäristö. Opas erityisryhmien asumisturvallisuuden kehittämiseen. Helsinki: Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön internetsivut. Saatavissa: <http://www.spek.fi/loader.aspx?id=7bc58944-305b-4bfe-b48b-bd052cd5e833>. [Viitattu 27.3.2012].

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Esteetön rakennus, määräykset ja ohjeet. 2005. Suomen rakentamismääräyskokoelma, F1. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Rakennuksen käyttöturvallisuus, määräykset ja ohjeet. 2001. Suomen rakentamismääräyskokoelma, F2. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Asuntosuunnittelu, määräykset ja ohjeet. 2005. Suomen rakentamismääräyskokoelma, G1. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Valtioneuvoston periaatepäätös ohjelmasta kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämiseksi. 2010. Sosiaali- ja terveysministeriön internetsivut. Saatavissa: <http://www.stm.fi>. [Viitattu 14.2.2012].

Vammaispalveluasetus 18.9.1987/759.

Vammaispalvelulaki 3.4.1987/380, muutos 19.12.2008/981.

Viitala, S., Wiinikka, T. & Åkerblom, S. 2007. Parempaan kehitysvammaisten asumiseen. Viiden asumisyksikön arviointi. Suomen ympäristö 43/2007. Helsinki: Ympäristöministeriö. Ympäristöministeriön internetsivut. Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=77582>. [Viitattu 27.3.2012].

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimustaulukko. Aiheeseen liittyviä tutkimuksia

Tutkija, tutkimus ja julkaisu vuosi	Tavoitteet / Tutkimusongelmat	Kohderyhmä / Otanta / Menetelmät	Keskeiset tulokset
<p>Ahponen, Helena 2008</p> <p>Vaikeavammaisen nuoren aikuistuminen. Yksilöllinen ja erilainen elämäntilanne.</p> <p>Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Yhteiskuntapolitiikan laitos. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 94. Kelan tutkimusosasto.</p>	<p>Tutkimuskohteena on vaikeavammaisten nuorten aikuistuminen osana heidän elämäntilannetta. Kodin perustamiseen ja asumismuotoon sekä itsenäisyyteen ja avuntarpeeseen liittyvät kysymykset ovat yhtenä osa-alueena tutkimuksessa mukana.</p>	<p>Tutkimus on kvalitatiivinen. Tutkimusaineisto koostuu yhdeksän vaikeavammaisen nuoren useista haastatteluista, jotka tehtiin kahdeksan vuoden aikana. Aineistoa täydentävät viiden asiantuntijan haastattelut. Tutkimusaineiston tulkinnaissa ja tulosten esittelyssä on käytetty kertomusta havainnollistamaan nuorten aikuistumisen yksilöllisyyttä.</p>	<p>Tutkimuksen tulosten perusteella vaikeavammaisuus vaikuttaa vaihtelevasti nuorten mahdollisuuksiin ja tulevaisuudensuunnitelmiin. Tavoitteiden osittaisesta saavuttamisesta huolimatta vaikeavammaiset nuoret jäävät monissa asioissa ulkopuolisiksi. Heidän elämäntilanteensa vaikuttavat osaltaan yhteiskunnassa vallitseva lääketieteellinen ja sosiaalinen vammaiskäsitys sekä ympäristön tarjoama tuki ja nuorten omat persoonalliset ominaisuudet.</p>
<p>Heinonen, Minna 2010</p> <p>Kehitysvammaisen henkilön toimijuus. Tutkimus Satakunnan alueella asuvien kehitysvammaisten henkilöiden toimijuudesta ja itsemääräämisoikeudesta tulevaisuuden asumispalveluita suunniteltaessa.</p> <p>Sosiaalityön pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Porin yksikkö.</p>	<p>Tutkimuksen tavoitteena on pohtia kehitysvammaisen henkilön itsemääräämisoikeutta suunniteltaessa tulevaisuuden asumismuotoa. Tarkoituksena on tuoda esiin kehitysvammaisen henkilön omaa mielipidettä asumisestaan ja verrata sitä viranomaisten arviointeihin kehitysvammaisten asumisen tarpeista tulevaisuudessa.</p>	<p>Tutkimus on kvantitatiivinen kuvaileva tutkimus, joka pohjautuu kahteen aineistoon. Aineiston toinen osa on kerätty postitse strukturoitujen kyselylomakkeiden avulla kehitysvammaisilta henkilöiltä (N=184). Toinen aineisto käsittää viranomaisten arvioita Satakunnan alueella asuvien kehitysvammaisten asumistarpeista. Aineistoa on jäsennetty toimijuuskäsitteen avulla. Tutkimusaineisto analysoitiin SPSS-tilasto-ohjelman avulla.</p>	<p>Tutkimuksen tulosten mukaan suurin osa kehitysvammaisista vastaajista arvioi asuvansa viiden vuoden kuluttua autettuina asuntolassa. Myös viranomaisten arvioiden mukaan eniten tarvitaan tulevaisuudessa autettua asumismuotoa.</p>

<p>Haapanen, Sisko 2007</p> <p>Ikääntyvien kotona selviytyminen ja sotainvalidien neuvontapalvelun merkitys sen edistäjänä.</p> <p>Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos.</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata sotainvalidien kotona selviytymistä ja sotainvalidien neuvontapalvelua sen edistäjänä. Tavoitteena on selvittää kotona asuvien ikääntyvien näkemystä heidän kotona selviytymiseensä liittyvistä tekijöistä ja sotainvalidien neuvontapalvelun merkitystä sen edistämässä.</p>	<p>Tutkimusaineisto koostuu teemahaastatteluista. Tutkimukseen osallistui kymmenen kotona asuvaa sotainvalidimiestä ja viisi puolisoa. Tutkimusaineisto analysoitiin induktiivisen sisällönanalyysin avulla.</p>	<p>Ikääntyvän kotona selviytymiseen vaikuttavat henkilön terveys sekä fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen toimintakyky. Tutkimuksen tulosten perusteella sotainvalidit ja heidän puolisonsa kokevat itsensä itsenäisinä ja aktiivisina ikääntyjinä, joille toimintakyvyn säilyminen on tärkeää. Kotona selviytymistä tukevat läheis- ja naapuriapu, palvelut sekä kodin toimivuus. Sotainvalidien neuvontapalvelulta saatu sosiaalinen tuki edistää myös kotona selviytymistä ja aktiivisen ja itsenäisen elämäntavan säilyttämistä.</p>
--	--	--	--

Hyvä vastaanottaja,

Teen opinnäytetyötä Kymenlaakson ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalalla vajaakuntoisten henkilöiden asuntoihin tehdyistä vammaispalvelulain mukaisista muutostöistä. Tarkoituksena on selvittää, miten asunnonmuutostyöt ovat parantaneet asukkaiden asumisen laatua ja helpottaneet heidän kotona asumistaan verrattuna lähtötilanteeseen ennen muutostöitä. Kyselyyn vastaamalla Te voitte tuoda esiin oman mielipiteenne asunnonmuutostöiden vaikutuksesta asumisenne nykytilaan.

Opinnäytetyö liittyy Kaakon SOTE-INTO Etelä-Kymenlaakson osahankkeeseen. SOTE-INTO –hankekokonaisuus on osa Sosiaali- ja terveysministeriön valtakunnallista KASTE-kehittämishjelmaa, jonka tavoitteena on parantaa palveluiden laatua ja saatavuutta sekä lisätä hyvinvointia ja terveyttä ja kaventaa eri väestöryhmien välisiä terveyseroja. Etelä-Kymenlaakson osahankkeen tavoitteena on uudistaa vammaisten- ja vanhustenhuollon palvelurakennetta asiakaslähtöisesti ja kotona asumista tukien.

Tämä kysely toimitetaan Etelä-Kymenlaakson kunnissa Kotkassa, Haminassa, Viro-lahdella, Miehikkälässä ja Pyhtäällä asuville henkilöille, joiden asunnoissa vammaispalvelulain mukaisia muutostöitä on tehty. **Toivon Teidän vastaavan lomakkeessa esitettyihin kysymyksiin joko yksin tai yhdessä toisen henkilön kanssa. Mielipiteenne on tärkeä, jotta vammaisten asumispalveluita voidaan edelleen kehittää asiakkaiden tarpeiden pohjalta.** Kyselyyn vastaaminen tapahtuu nimettömänä ja asiat, joita lomakkeessa kysytään, käsitellään luottamuksellisesti. Kaakon SOTE-INTO –hankkeen vammaistyön vastuuhenkilö on vastannut postituksesta, joten osoite-tiedot ovat pysyneet myös luottamuksellisina, eikä niitä ole missään vaiheessa luovutettu allekirjoittaneen tutkijan tietoon. **Olkaa hyvä ja palauttakaa täytetty lomake vastauskuoressa postiin viimeistään 31.8.2012. Postimaksu on jo maksettu.**

Ystävällisin terveisin

Veli-Pekka Aarrekoski, sairaanhoitajaopiskelija

Lisätietoja voi kysyä:

Sara Haimi-Liikkanen, projektipäällikkö, Kaakon SOTE-INTO/ Etelä-Kymenlaakso
email: sara.haimi-liikkanen@kotka.fi gsm 040 6745357

KYSELYLOMAKE

Olkaa hyvä ja täyttäkää taustatietokohdat sekä valitkaa se vaihtoehto, joka vastaa mielestänne parhaiten asumisolosuhteitanne tehtyjen asunnonmuutostöiden jälkeen. Rengastakaa sopivan vaihtoehdon numero ja tarvittaessa kirjoittakaa kysytty asia sille varattuun tilaan.

TAUSTATIEDOT**1. Kuka vastaa kysymyksiin?**

- 1 Minä itse
 2 Vastaan yhdessä toisen henkilön kanssa Kenen? _____

2. Oletteko

- 1 Nainen
 2 Mies

3. Mikä on asuinkuntanne? (Rengastakaa oikean vaihtoehdon alla oleva numero.)

Kotka	Hamina	Miehikkälä	Virolahti	Pyhtää
1	2	3	4	5

4. Minkä ikäinen olette?

alle 18 vuotta	18-35 vuotta	36-65 vuotta	yli 65 vuotta
1	2	3	4

5. Asutteko

Omassa asunnossa	Vuokralla	Muu, mikä? _____
1	2	3

6. Mikä on asumismuotonne?

Kerrostalo	Omakotitalo	Rivitalo	Muu, mikä? _____
1	2	3	4

ASUNNONMUUTOSTÖITÄ/TOIMINTAKYKYÄ KOSKEVAT KYSYMYKSET

1. Mikä muutos asunnossanne tai sen välittömässä lähiympäristössä on tehty?
(Kertokaa myös muutoksen sijainti, esim. WC, kylpyhuone, keittiö, makuuhuone, olohuone, ulkotilat.) _____

2. Onko toimintakykynne kyseisissä tiloissa parantunut muutostöiden johdosta?

1 Kyllä

2 Ei

Miten? _____

3. Onko Teillä ollut ennen muutostöitä vaikeuksia liikkumisessa kotona tai sen välittömässä lähiympäristössä?

1 Kyllä

2 Ei

4. Jos on ollut vaikeuksia, niin missä?

1 Asunnossa

2 Piha-alueella

3 Muissa tiloissa, missä? _____

5. Onko liikkumisenne kotona tai sen välittömässä lähiympäristössä helpottunut tehtyjen muutostöiden johdosta?

1 Kyllä

2 Ei

Miten? _____

6. Saitteko ulkopuolista apua päivittäisiin toimiinne ennen muutostöitä?

1 Kyllä

2 En

7. Mikä on ulkopuolisen avun tarpeenne muutostöiden jälkeen? Tarvitsetteko nyt apua (Rengastakaa sopivan vaihtoehdon alla oleva numero.)

Huomattavasti vähemmän kuin ennen	Jonkin verran vähemmän kuin ennen	Saman verran kuin ennen	Enemmän kuin ennen	En osaa sanoa
5	4	3	2	1

Jos enemmän kuin ennen, miksi? _____

8. Tunnetteko olonne turvallisemmaksi kuin ennen muutostöitä?

1 Kyllä

2 En

Miksi? _____

9. Uskotteko, että asutte asunnossanne vielä viiden vuoden kuluttua?

1 Kyllä

2 En

10. Vastasivatko muutostyöt odotuksianne?

1 Kyllä

2 Ei

Mistä syystä ei? _____

11. Saitteko itse osallistua muutostöiden suunnitteluun?

1 Kyllä

2 En

Miten? _____

12. Haluatteko kertoa jotakin muuta?

KIITOS VASTAUKSISTANNE !